Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-нэй гарана | № 163 (16386) | 1983 оной июлиин 16, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

...АСАЯА ...ЙНААР ...УҺАЛАЯЛ

...һарада хэзээдэшье хүдөөгэй ажал..., халуун хүдэлмэриин хаһа ородог. ...бликын колхоз, совхозуудта ургасын ... сэбэр паарые элдүүрилхэ хүдэлмэ...ажа байхада, үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ ... ерэбэ. Энээнтэй хамта ажахынууд ...машина, техникые заһабарилна, ма...лгэдэ бэлдэнэ гээшэ.

...дуу шанга үеын тохёолдоод байба...овхоз бүхэн хүн зонойнгоо, машина, ...үбөөр хубаарилан табижа, хартааб...шуудай, овощой, тэжээлэй корнепло...оһоо харууһалха, уһалха, минераль...элтэ тэжээл оруулха хүдэлмэриие ...ябуулха ёһотой болоно.

...айн (1982 он) Пленумэй шиидхэбэ...Эдеэ хоолой программые бэелүүлхын ...хүдэлөөндэ оролсон, манай респуб...ай, кукурузашадай, огородшодой, ...рюусалгатай, ехэшье зорилгонуудые ...эдэ, энэ жэлдэ колхоз, совхозууднай ...тарһаа хамтадань 125 мянган тонно ... тонно овощ хуряажа абаха зэргэ...сэй ургамалнуудые, корнеплодуудые ...шахуу гектар газарһаа һайн ургаса ... мянган тонно силос дараха, нилээд ...корнеплодуудые суглуулжа абаха

...эшэ зорилго. Түбхын түрүүн эгээл ...ы ургамалнуудай ургасын буртаг но...ээрлэжэ, газарайнь хүрьһые һайнаар ...алына үтэгжүүлгээр нэмэлтэ тэжээл ...оор һайса хангажа шадаал һаа, эл...а байна бшуу.

... хойноһоо харууһалха, тарилгаһан ...газарые сэбэр байлгаха, ургамалнуу...умуулһаа, буртаг ногооһоо хамгаал...и хойшолуулашагүй шухала хүдэлмэ...

...нуудай хартаабхашадай, кукурузаша...онхи звенонууд хамтын подрядай гу...и тоосооной ёһоор, ургуулжа абаһан ...ажалай гол болон нэмэлтэ түлөөһэн...жэ байна. Энэнь үндэр баян ургаса ...низаторнуудай эдэбхи хэшээлые улам ... харюусалгые эрид дээшэлүүлбэ.

...үтэгжүүлжэ, зүбөөр элдүүрилээд, ...ариһанай, ургасын хойноһоо оролдо...һанай ашаар түрүү звенонууд ямар...баян ургаса хуряадаг гээшэ. Тусхайл...скын районой Байгал-Худариин сов...Н. С. Муравьев даажа абаһан 60 гек...ай 178,5 центнер хартаабха суглуу... районой Дзержинскиин нэрэмжэтэ ...ковой даадаг ажахын тоосоондо оро...дэһэн звено тариалан дээрэхи бүхы ...л өөһэдынгөө хүсөөр саг соонь, һай...үриһөө 155,8 центнер хартаабха абаа. ...дотор хартаабхын центнер бүхэнэй ...14—16 түхэригтэ хүрэхэдэнь, нүхэр ...ургуулһан хартаабхын центнер бүхэ...болоно. Иимэ жэшээнүүд олон.

...торнууд, хартаабхашад, кукурузашад ...д хоорондохиие элдүүрилжэ, мине...нэмэлтэ тэжээл оруулжа, уһалжа, ...үүрилэн, үглөөгүүр эртэнһээ, үдэшэ ...лан дээрээ хүдэлнэ. Ургаса харуу...рилгын үедэ үдэр, час бүхэн үнэтэй. ...дэрнүүдтэ хаа хаанагүй ороһон хура ...ьһэ һайса шингэтүүлжэ, таримал ур...е эрид түргэдхэбэ. Гэбэшье энээнтэй ...ан—буртаг ногоон, үрмэдэһэ, хамхуул ...хаанагүй ургажа, зарим газарта хор...да хоро хэжэ байна.

...ада абан, пропашной ургамалнуудые ...д тариалангаа «ногоон түймэрһөө» ...хой шумуулые дары үгы хэхэ хүдэл...р ябуулха ёһотой болоно.

...ажалай жэшээ харуулдаг түрүүшүүл ... бии. Тусхайлбал, Загарайн районой ...бэрхэ кукурузашан А. С. Кулаков ...ханизатор Е. Б. Эрдынеевтэй хоюулан ...а саг соонь хоёр дахин борнойлоод, ...йгээ зуруудууд хоорондын элдүүрил...э дүүргэбэ. Иигээд хоёрдохёо элдүү...ктарай 2 центнер аммиачна селитрэ ...эр байгша ондо гектар бүриһөө 200 ...шэ ногоон намаа хуряаха зорилготой.

...скын, Мухар-Шэбэрэй, Түнхэнэй, Хяаг...арим районуудай олохон колхоз, сов...рууһалха хүдэлмэри муу бэшээр ябуу..., силосэй бусад ургамалнуудай, хар...дойшье эдеэнэй ургасын буртаг үбһые ...эйнь, хүрьһыень зөөлэрүүлжэ үгэһэ...үнөө тэндэнь муу бэшэ ургаса ургажа

...лаан-Үдын, Захааминай, Сэлэнгын, Хэ...д хэдэн районуудай зарим ажахынуу...ргамалнуудаа тариһанай һүүлдэ газа...борнойлоогүй, ургасын гараад байхада ...элдүүрилгэ хожомдуулжа хэһэнһээнь ...нь буртаг ногоондо ехээр дарагдашан...удтэшье ургасаяа муугаар харууһал...эндэхи олохон ажахынууд тариалангай ...ил 45—50 центнер хартаабха, 60—70 ... ногоон намаа абтадаг байгаа бшуу.
...бороогой яһала саг соогоо орожо, бү... муу бэшээр ургаха эрхэ байдалай бии ...магтал ургасаяа һайнаар харууһалжа ...д амжалта туйлахал даа.

...ублика дотор паар саг соонь хахалха, ...эри үшөөл хангалтагүйгөөр ябуулагда... 1 болотор олохон районууд паар ха...ргээгүй, тэрэнээ хоёрдохёо хахалжа эхи...м. Хэрбээ нёдондо энэ үедэ колхоз, сов...а шахуу гектар паар хахалагдаад бай...ойдоол 120 хүрэхэгүй мянган гектар ...элдүүрилэгдээ.

...гээгдэлээ заатагүй түргэнөөр усадхаха ...ые хаһа сагтань, һайнаар элдүүрилээд ...жэлдэ тэндэһээ баян ургаса абтахань ...тэрэниие агротехническэ эгээл таатай ...үүрилхэ ушартай.

...нарин нягтаар харууһалха, паарай га...гаха гээшэ мүнөөдэрэй шухала эрилтэ ...э дахин дабтан һануулхаар. Энээнһээ ..., ерэхэ жэлэйшье ургасын хуби заяан ...бшуу.

...ынуудай хүтэлбэрилэгшэд, агрономууд ...ридэ үдэр бүриин анхарал хандуулха, ...һан механизаторнуудайнгаа ажалые зү...үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлхэ арга ол...а хэрэгтэй юумээр хангаха ёһотой.

ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭ—МҮНӨӨДЭРЭЙ ГОЛ АЖАЛ

ТҮРҮҮШЫН ҺУРИНУУД

Түнхэн нютагай саада залхын ажахынуудай нэгэн болохо Туранай совхозой ажалшад мүнөө жэлэй нингынтэй адууһа малда бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэхээр шиидэнхэй. Совхоздо үбһэ хуряалгын 9 звено байгуулагдаа. Эдэ звенонууд хэрэгтэй бүхы зэр зэмсэгээр, машина, техникээр хүсэд хангагданхай. Түсэбэй ёһоор тэндэ бүхыдэнь 16.510 центнер үбһэн бэлэдхэгдэхэ юм.

Совхозой Хойто-Голой отделениин Б. Л. Маншеев болон Н. С. Халхаев гэгшэдэй звенонууд эгээн түрүүн үбһэ хуряалгада гараба. Һүүлэй сэлмэг үдэрнүүдтэ үбһэеэ һайнаар хатааха, түрүүшын тээ һуринуудые болхобо.

Энэ жэлдэ совхозой сабшалангууд дээрэ яһала һайн ногоон ургаа. Энээниие саг соонь хуряажа абахын тула ажалай эршэ үдэрһөө үдэртэ ургэдэнэ.

В. ТУЛАЕВ,
манай корр.

ТҮГЭС БЭЛЭДХЭЛТЭЙ

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлэй нингынтэй адууһа малда шэмэ шанартай үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ абахын тула «Зырянский» совхоздо горитойгоор бэлэдхэл хэгдэнэ. Эндэ үбһэшэдэй звенонууд байгуулагдажа, хүтэлбэрилэгшэдээрнь дүршэлтэй механизаторнууд, коммунистнууд томилогдоо. Совхозой нэгэдэхи отделениин үбһэшэдэй звеное Илья Иванович Седунов хүтэлбэрилхэ юм. Тиихэдэ Ангырскын отделениидэ Василий Иванович Чумаковой, Нестеровкын отделениидэ А. А. Пономаревой, Гурулевой отделениидэ Михаил Петрович Капустинай ударидагаг звенонууд ажаллаха байна. Эдэ үдэрнүүдтэ үбһэшэдэй звенонуудай гэшүүд нёдондонойгоо дутагдалнуудһаа тобшолол хэжэ, тэжээл бэлэдхэлгые эмхитэйгээр, богони болзорто үнгэргэхээр хараална.

Нёдондо зуун тэжээл бэлэдхэлгын үедэ үбһэшэдэй звенонуудай дундаһаа Ангырскын комплексно звеной коллектив онсо шалгараа һэн. Эдэнэр богонихон болзор соо 9 мянган центнер үбһэ һурилжэ, 1200 тонно силос, 2 мянга шахуу тонно сенаж дараха бэлэдхэлгэ хэбэ. Бэлэдхэлгын үедэ ядамаргүй, зарим фермэ, гүүртэ үлэхэшье байха. Жэшээлхэдэ, хабараар тус ажахы «Прибайкалец» колхоздо 2500 центнер үбһэ худалдаһан байна.

Мүнөө отделениин үбһэшэдэй тракторна косилканууда заһабарилжа бэлэн болгонхой. Мүн тракторай тармуурнууд, бухал шэрэхэ, һүри сомохо түхеэрэлгэнүүд бултал түгэс бэлэдхэгдэнхэй. Энээнһээ гадна морин косилка, тармуурнууд заһабаригдаад байна. Пенсидэ гараһан үбгэжөөлнүүд аса, тармуурнуудые дархалжа бэлэн болгонхой.

Байгша ондо үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ гол түлэб механизаторнууд ажаллахаар хараалагдана. Звено бүхэндэ тэжээл ажалаа түсэб тодорхойлогдонхой. Үбһэшэд тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэриие эхилхэдээ бэлэн юм.

Ангырскын отделениин В. И. Чумаковой хүтэлбэрилдэг оньһожоруулагдамал звенодо тракторай дүрбэн косилка, тармуурнууд, бухал табиха, һүри сомохо түхеэрэлгэнүүд, аса, тармуур болон бусад зэр зэмсэгүүд бэлэн болгогдоод, хадагламжада табигдаад байна. Энэ звенодо бүхыдөө 19 хүн байгша ондо 8500 центнер үбһэ һурилха түсэбтэй.

— Үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хаһадаа эмхитэй һайнаар бэлэдхэнхэйбди. Машина, техникэмнай дүршэлтэй, харюусалгатайшье хүнүүдтэ даалгагданхай. Үбһэшэдэй дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэхэ юм. Хэһэн ажалынь үдэр бүхэндэ бүридхэгдэжэ, тусхай самбарта бэшэгдэжэ байхаар хүлеэгдэнэ.

П. ХАЛТАНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Прибайкалиин район.

БҮХЫ АРГА ХЭРЭГЛЭНЭБДИ

Шэмэ ехэтэй, эрхим шанартай үбһэ бэлэдхэжэ абаха гээ һаа, сабшалангай ногооной түлэг сэсэглэжэ, набша намаагайнь һагсагар үдхэнөөр ургаад байхадань лэ сабшаха, хуряаха хэрэгтэй гэжэ хүдөөгэй зон һайн мэдэхэ ааб даа.

Тиимэһээ манай эндэхи эрхэ байдалда июлиин 5—10-һаа оройтонгүй үбһэндэ орожо, түрүүшын ээлжээндэ уһалагдадаг газарай, уһа голой эрье шадарай ногоое сабшажа абахада таарамжатай гэжэ бидэ тоолодогбди. Энэ үедэ абтаһан үбһэн эгээл витамин ехэтэй байдаг. Гадна зун эртэ сабшаһан газарай хэнзые намар дахин сабшахаар болодог, мүн адууһа мал бэлшээхэдэшье һайн байдаг ха юм.

Хэды тиигэбэшье олонхи ажахынууд июлиин эхеэр үбһэндэ орохонь эртэ, сабшалангай ногоон үшөө һайса ургаг гэжэ хүлеэдэг заншалтай. Энээнһээ уламжалан, бүри июлиин 15—20 болотор үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ хүсэд эхилээгүй байдаг колхоз, совхозууд республика дотор үсөөн бэшэ бии. Манайшье ажахыда урдань нимэрхүү байдал үзэгдэдэг һэн.

Үнэндөө иимэ хүлеэлгэнһээ биратай үрэ гарадаггүй бшуу. Хараадшье үзэел даа. Урда жэлнүүдтэ ажахынуудай үбһэндөө һая ороод, түрүүшын һүри бодхожо үрдеэгүй байтарнь хура бороо орожо һаатуулха, удангүй тарая хуряалгын хаһа тулажа ерэхэ. Иимэ юумэнэй тохёолдоходо колхоз, совхозуудта үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэри унжагайрһаар, аяар октябрь һара болотор үргэлжэлдэг байгаа бшуу.

Иигэжэ абтаһан үбһэнэй ямар шанартай байдагынь мэдээжэ ааб даа.

Һүүлэй хоёр жэлдэ манай ажахы үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэриие эртэ эхилжэ, түрүүшын үдэрһөө эршэмтэйгээр ябуулха гэжэ оролдодог болонхой. Илангаяа мүнөө витаминтай ногооной гурил татаха, сенаж дараха, үбһэ ногоон зандань обоолоод, агаараар үлеэлгэжэ хатааха гэхэ мэтэ арга хэрэглэхэ оньһон техникын олон болоод байхада, тэжээл бэлэдхэлгые эртэ эхилхэдэ өөрэгүй болоо.

Тиимэһээ энэ жэлдэ манай ажахы бүри июниин 28-һаа хойшо һайн ургасатай сабшалангай ногоо сабшажа, хэршэжэ, витаминтай ногоон гурил гаргажа эхилээ. Үбһэшэдэй звенонууд гол түлэб июлиин 4-һөө хойшо ногоогоо сабшажа захалаа һэн.

Мүнөө манайда АВМ-0,65 түхэлэй агрегат үдэр һүнигүй хүдэлгэгдэнэ гэхэ гү, али гурбан халаанда ажаллана. Бүхы техническэ болон технологическа талыень наринаар сахижа, агрегадые һаадгүйгөөр хүдэлгэхын тула халаанай начальнигуудаар инженер-механик мэргэжэлтэй П. В. Козулин, Н. П. Фисунов, Н. И. Какаулин гэгшэдые томилообди. Энэ агрегат тусхай ехэ сарай һарабша доро тодхогдонхой, ямаршье уларилтай сагта һаадгүйгөөр хүдэлгэгдэхэ аргатай юм.

Хэрбээ нёдондо бүхыдэнь 330 тонно витаминтай гурил бэлэдхэһэн һаа, мүнөө жэлдэ 600 тонно тиимэ эрхим шанартай тэжээл нөөсэлхэбди. Энээнэй ашаар нарай малда, һаамхай үнеэдтэ тэрэниие горитойгоор эдюулхэдэ, гүрэндэ худалдахада нилээд ехэ таряа талхан алмагдаха байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ тус агрегат сүүдхэдэ 6,5—7 тонно гурил татажа, сабшажа АВМ агрегадта зөөнэбди. Гектарай 70—80 центнер ногоон гарана. Мүнөө КУФ-1,5 түхэлэй хоёр агрегат ногооень сабшажа үгэхэдэнь, 3—3 прицептэй МТЗ-82 түхэлэй хоёр трактор тэрэниень таһалгаряагүй зөөдэг юм. Уһалагдадаг, олон жэлэй ногооной үрэһэ тариһан эгээл һайн ургасатай сабшалангай ногоон түрүүшын ээлжээндэ сабшагдана.

Ажахы соогоо эгээн түрүүлэн, үнинэй луговод Владимир Матвеевич Шульгинай хүтэлбэрилдэг оньһожоруулагдаһан звено үбһэ сабшажа эхилээ. Удаань луговодууд коммунистнууд Николай Дмитриевич Белых, Владимир Павлович Зубакин гэгшэдэй даадаг звенонууд үбһэндэ ороо.

Бидэ бүри хоёр жэлэй саана үбһэ тэжээл үйлэдбэрилдэг звенонуудаа хамтын подрядта оруулжа, тэдэндэ сабшалан, хэрэгтэй техникэ даалгажа үгөөбди. Звено бүхэн өөһэд өөһэдынгөө дааһан газарта үбэлдөө, хабартаа наг шэбхэ гаргана, газараа сэбэрлэнэ, уһалууриин хаалта, һубаг ханаабуудые бэлдэнэ, хабарай сагта хүрьһэнэй дээгүүрхиие борнойлхо, каток шэрэхэ, минеральна үтэгжүүлгэ оруулха гэхэ мэтэ бүхы хүдэлмэриие хэнэ. Бүхы сабшалангаа өөһэдөө уһалдаг. Жэшээнь, В. М. Шульгинай звено энэ хабартаа, зундаа бүхы газараа 2 дахин ундалуулаа һэн.

Тиигэжэ тэдэнэр өөһэдынгөө оролдожо ургуулһан ногоое баһал өөһэдөө сабшажа, хуряажа, һайн шанартайгаар абахадаа тэрэнэйнгээ зэргээр лэ ажалай түлөөһэндэ хүртэхэ байна ха юм.

Нүхэр Шульгинай звенодо хамта 14 хүн, мүн элдэб түхэлэй 5 трактор болон бусад машина, техникэ хүдэлгэгдэнэ. Эдэнэр ажахытаяа баталһан договоройнгоо ёһоор сабшалантай гектар бүриһөө дунда зэргээр 20 центнер үбһэ абажа, хамтадань 3620 центнер бүдүүн тэжээл бэлэдхэхэ зэргэтэй юм. Звеногой гэшүүд өөһэдынгөө арга боломжые хаража үзөөд, гектар бүриһөө 27 центнерһээ бага бэшэ үбһэ абаха, бүхыдэнь 4000 гаран центнер үбһэ суглуулха гэжэ шиидээ. Нёдондошье тэдэнэр түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэн юм.

Ондоогоор хэлэбэл, звенонууд нормоор хараалагдаһанһаа ехэ ургаса абаад байхадаа, нэмэлтэ болон шангай түлөөһэндэ мүнгэ, үбһэ ехээр абаха болоно бшуу. Тэрэнэйл түлөө тэмсэнэ гээшэ.

Байгша ондо манай ажахы 1440 тонно үбһэ, 2000 тонно сенаж бэлэдхэхэ, 5000 тонно силос дараха, 600 тонно витаминтай ногооной гурил татаха, 8000 центнер тэжээлэй корнеплодуудые суглуулжа абахаар түсэблэнэ. Бүхы дээрээ нёдондонойхиһоо 1,5 дахин ехэ тэжээл бэлэдхэгдэхэ зэргэтэй.

Иигэжэ үбһэн, сенаж, витаминтай гурил гол түлэб луговодуудай звенонуудай хүсөөр лэ бэлэдхэгдэхэ болоно. Жэшээнь, хура бороогой ходо орожо, үбһэ һайнаар хатаажа хуряаха аргагүй байгаа һаань, тэдэнэр бүхы машина, техникээ хамталжа, томо отряд эмхидхээд сенаж дараха юм.

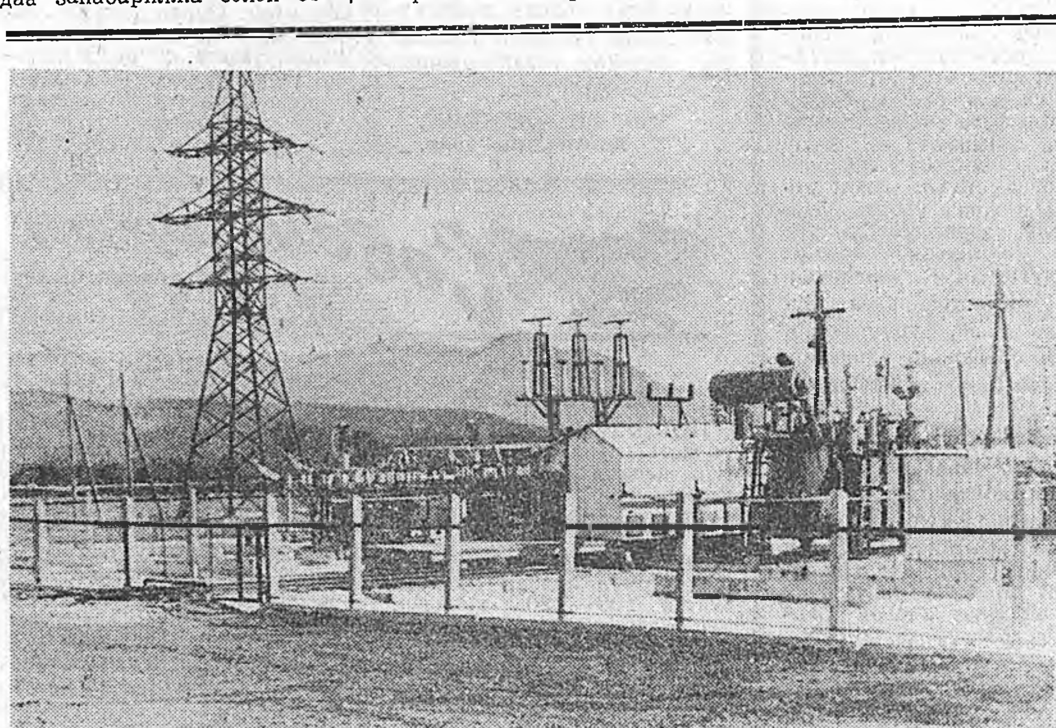
Харин хожомшог тээ силос дараха тусхай оньһожоруулагдаһан отряд эмхидхэхэбди. Тэрэниие ажахын ахамад агроном С. Ж. Самбуев хүтэлбэрилхэ байна. Энэ отряд кукурузын, наран сэсэгэй ургасаар силос дараха, тэрээндэ хур һолоомо хэршээд холилсохо, карбамид нэмэлсэхэ болоно. Мүн горитой холимол силос бэлэдхэхэ зорилготой.

Силос болгохоор 150 гектарта кукурузые наран сэсэгтэй холёод тарябди. Тэрэнэйнгээ зурууд хоорондохиие элдүүрилжэ, буртаг үбһыень сэбэрлэһэнэй һүүлдэ горох нэмэжэ тарябди. Энээнэй ашаар шиинг нойто элбэгтэй энэ жэлдэ тэрэнэй ургасань һураггүй үдхэн болохо зэргэтэй. Мүн 140 гектарта кукурузые холисогүйгөөр, үдхэнөөр таряад, «Фрегат» агрегадаар уһалнабди. Энээнһээ гадна, силос, сенаж болгохоор рапсын, тарянай холимол ургаса хэрэглэхэ байнабди.

Адууһа малда элбэг ехэ, элдэб янзын тэжээл бэлэдхэхэ гээшэ мал ажалай продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха түсэб, уялгануудые амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ шиидхэхы удха шанартайнь мэдээжэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ малаа үбһэ тэжээлээр гүйсэд хангаха асуудалые зүбөөр шиидхэжэ шадаһанай ашаар манай ажахы мяха, һү үйлэдбэрилгэ, гүрэндэ худалдалгые нилээд дээшэлүүлээ. Жэшээлхэдэ, байгша оной түрүүшын хахад жэлэй дүнгөөр ажахы гүрэндэ мяха худалдаха түсэбые 215 процент, һү — 129 процент дүүргээ юм. Нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада мяха худалдалга 197 процентээр, һүн — 141 процентээр дээшэлүүлэгдээ. Тэрэшэлэн жэлэй эхинһээ хойшо үнеэн бүриһөө 1160 гаран килограмм һүн һаагдаа.

Саашадаа адууһа малайнгаа ашаг шэмые үшөө дээшэлүүлхэ зорилготойгоор малай эдихэ үбһэ тэжээл бүри ехээр, һайн шанартайгаар бэлэдхэхын түлөө хам оролсохомнай гээшэ.

Ю. ЖИГАЛИН,
Загарайн районой Хүрбын туршалга-үйлэдбэриин ажахын директор.

ШЭНЭ ПОДСТАНЦИ

Хадата Түнхэнэй болон Ахын районуудай ажалшадые мүнөө үе сагай үйлэдбэриин эрилтэнүүдтэ гүйсэд харюусама электрын элшэ хүсөөр хангаха шэнэ подстанци Зуун-Мориин тосхондо баригдаба. «Бурятэнерго» управлениин 56-дахи мехколоннын барилгашад эндэ габьятай. Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо шэнэ подстанциие ашаглалгада тушааха зорилго урдаа табиһан барилгашад бүхы хүсэеэ элсүүлэн габшагай шангаар хүдэлжэ, оройдоол нэгэ жэлэй туршада тус барилгала дүүргэнхэй. Тиин дээрэ хэлэгдэһэн хоёр районой ажалшадые 6300 киловольтампертай (ква) элшэ хүсөөр хангаха шэнэ подстанци эрхим шанартайгаар ашаглалгада тушаагдаа. Анхан оройдоол 560 киловольтамперай хүсэтэй хуушан подстанцяар гүйсэд бэшэ хангагдажа байһан тэндэхи ажахынуудай үйлэдбэриин хүсэнэй горитойхоноор дээшэлхэнь сохом.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: зайн галай шэнэ подстанци.

В. ТУЛАЕВАЙ фото.

ЗҮБЛӨӨН-СЕМИНАР БОЛОБО

Республикын арадай хиналтын городской, районно болон заводской комитедүүдэй түрүүлэгшэнэрэй ба инспекторнүүдэй зүблөөн-семинар Улаан-Үдэдэ болобо.

Тус зүблөөе республикын арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшын орлогшо А. Д. Таханов нээгээ.

Республикын арадай хиналтын комитедэй эмхидхэлэй таһагые даагша М. П. Полонов «Арадай хиналтын комитедүүд, бүлэгүүд ба постнуудай тоосоон ба һунгалтын дүнгүүд, городской болон районно комитедүүдэй саашадаа бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» элидхэл хэбэ.

Удаань Загарайн районой арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ Ц.С. Цыренов, Хориин районой — А. С. Галсанов, Гусиноозерско арадай хиналтын городской комитедэй түрүүлэгшэ В. П. Шишмарев гэгшэд шэнээр һунгагдаһан бүлэгүүд ба постнуудай хүдэлмэриие эдэбхижүүлхэ, суглаанууд ба конференцинүүд дээрэ хэлэгдэһэн шүүмжэлхы ажаглалтануудые бэелүүлхэ талаар комитедүүдэй абаһан бодото хэмжээнүүд тухай сугларагшадта хөөрэжэ үгөө.

Республикын арадай хиналтын комитедэй юрэнхы таһагые даагша Н. А. Пустосмехов хэрэг эрхилэлгые саашадань һайжаруулха тухай хөөрэжэ үгэбэ.

Удаань республикын арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшын орлогшо С. М. Хабалов «Арадай ажахые ба хүн зониие 1983—84 онуудай намар-үбэлэй сагта түлишөөр, электрын элшэ хүсөөр хангаха тухай асуудалаар болоһон республиканска зүблөөнэй дүнгүүд тухай», комитедэй түрүүлэгшын орлогшо А. Д. Таханов «КПСС-эй ЦК-гай майн, ноябриин (1982 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые дүүргэхын тула хиналтын ашаг үрые саашадань дээшэлүүлхэ талаар комитедүүдэй бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» элидхэлнүүдые хэжэ, зүблөөндэ хабаадагшад тэдэнииень зүбшэн хэлсэбэ.

Социалис мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлһэн Хориин, Захааминай районуудай, Улаан-Үдын городской комитедүүдэй түлөөлэгшэдтэ Хүндэлэлэй грамотанууд, мүнгэн шангууд барюулагдаа.

Манай корр.

АЖАЛЫЕ ХҮГЖӨӨЛГЭДЭ ЗОРЮУЛАГДАНА

...тэд, эрдэмтэд хабаадаһан байна.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, республиканска агропромышленна нэгэдэлэй соведэй түрүүлэгшэ **Б. Н. Николаев** оролто үгэ хэлэжэ, конференци нээбэ.

Республикада хонин ажалые саашань хүгжөөхэ хэмжээнүүд гэһэн элидхэл Буряадай АССР-эй хүдөө ажахын министрэй орлогшо **Б. Б. Балаганов** хээ.

РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерствын Зүүн Сибириин районой Главкын начальнигай орлогшо **Н. Н. Облачков** нооһо болон хониной мяха үйлэдбэрилгын ашаг үрые дээшэлүүлхэ талаар республикын хонишодой шиидхэхэ зорилгонууд тухай хөөрөө.

Зүүн Сибирьтэ хонин ажал эрхилэлгэдэ промышленна технологи нэбтэрүүлхэ тушаа ВАСХНИЛ-ай гэшүүн-корреспондент, СибНИПТИЖ гэһэн институдай директор **М. Д. Чамуха** үгэ хэлээ.

Забайкалиин нарин нооһото үүлтэрэй буряад тухэлэй хонидые үсхэбэрилхэ, нооһонойнь шанар дээшэлүүлхэ болон хонидой бэлшээри һайжаруулха, тэжээлээр гүйсэд хангаха асуудалнуудаар ЗабНИТИОМС гэжэ институдай директор **А. П. Кузовлев**, тэрэнэй орлогшо **А. И. Гладышев**, ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ **Ю. И. Мурзин**, Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлгын институдай директорэй орлогшо **А. М. Емельянов**, тус институдай лабораториие даагша **И. И. Соколов** болон бусад конференци дээрэ элидхэлнүүдые хэһэн байна.

Республикын ажахынуудта хонин ажал хүгжөөлгэдэ нэбтэрүүлэгдэжэ байһан түрүү арга, дүй дүршэл тухай Хэжэнгын районой Загаһатын племсовхозой ахалагша зоотехник **Д. Б. Батомункуев**, Хориин районой Үдын совхозой ахалагша зоотехник **В. К. Халматов** гэгшэд элидхээ.

Конференциин хүдэлмэридэ Ставрополиин хизаарай В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ племзаводой ахамад зоотехник, Социалис Ажалай Герой **В. А. Мороз**, Москвагай ветеринарна академиин доцент **Н. Д. Цырендондоков** гэгшэд хабаадалсажа үгэ хэлэһэн байна.

Конференци дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудаар таарамжатай дурадхал, зуршалганууд баталагдан абтаа.

Конференциин хүдэлмэридэ Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ **В. Б. Саганов**, КПСС-эй обкомой секретарь **В. Ф. Лысов** гэгшэд хабаадалсаа.

Һүүлдэнь Забайкалиин нарин нооһото үүлтэрэй буряадай тухэлэй хонидой аукцион үнгэргэгдэһэн байна.

«Татарский ключ» карьероуправлени Загарайн районой түрүү предприятинуудай нэгэн мөн. Бүхы экономическа үргэ дүнгүүдээрээ һүүлэй жэлнүүдтэ түрүүшүүлэй зэргэдэ дабшажа ябаһан тус предприятиин коллектив байгша оной эхинһээ Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо зориулагдаһан социалис мүрысөөндэ эршэмтэйгээр хабаадалсажа байна. Тиигээд хараалһан түсэбүүдынь, абаһан уялгануудынь үлүүлэн дүүргэгдэбэ.

Горнягуудай известняк малтан абаха, продукци худалдаха хахад жэлэйнь түсэбүүдээ амжалтатай һайн дүүргэлтэ хадаа бүхы коллективэйнь эдэбхи үүсхэлһээ, оролдосотой ажалһаа эшэ үндэһэтэй. КПСС-ЦК-гай ноябриин (1982 он), мүн байгша оной июниин Пленумүүдэй гүн удхатай шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө хүн бүхэнэй политическа ба ажалай эдэбхи үүсхэл түгэсөөр, үндэр харюусалгатайгаар хүдэлжэ байнхай.

Карьероуправлениин известняк бутаргадаг, илгадаг фабрикада манай хүрэжэ ерэхэдэ, дадал бэшэ хон-жэн байдал угтаа һэн. Дробилкын һүрөөтэ хүнхинөөн, томо-томо известнягуудай хабирсадан бутарха абяаншье дуулдангүй, мантан томо «БелАЗ»-уудай һүндэлдэхэнь харагдангүй. Графигаар хараалагдаһан заһабарилга эндэ хэгдэжэ байба. Заһабарилгашье бэшэ, эрин фабрикын хуушан түхеэрэлгэнүүдые заримые һэлбэн шэнэлэлгэ. Тиимэһээ фабрика дотор үе халуун ажал хэгдэнэ, хүдэлмэришэд туха сүрөөгүй хүдэлнэ.

— Фабрикымнай алхам бүхэн нэринхэр бодогдонхой. Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойе амжалта түгэс угтахын түлөө хахад жэлэйнгээ түсэб сүм дүүргэһэн, тиигэһээн лэ хойно заһабарилгын хүдэлмэри эхилхэ, богонихон болзорто дүүргэхэ гэжэ бури үнинэй хараалагданхай һэн. Тиимэһээ жэлэй эхинһээ бидэ дабхар оролдосотойгоор хүдэлжэ, хахад жэлэйнгээ түсэбүүдые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө тэмсээбди. Сүүдхын туршада 1600—1700 тонно известняк бутаргагдадаг байгаа. Тиигэжэ 5 һарын туршада 317 мянган тонно продукци гаргаха түсэбөө 7 мянган тонноор үлүүлэн дүүргээбди. Ушар иимэһээ гурэһэй түсэбүүд, алдарта ойдо зориулагдаһан абтаһан социалис уялгануудынай сүм бэелүүлэгдээжэ, һанаа сэдьхэл дүүрэнээр заһабарилгын, һэльбэн шэнэдхэлгын хүдэлмэринүүдээ эхилээбди, — гэжэ предприятиин начальник И. Ф. Орлов хөөрөө һэн.

Фабрикын түхеэрэлгэнүүдые һэльбэн шэнэдхэлгэдэ электрослесарьнүүд гол үүргэ дүүргэнэ. Тэдэшье тус предприятиин үйлэдбэрилгэ тэдэнэй ажалһаа ехэ дулдыдадаг гэхэдэ аяб даа. Юуб гэхэдэ, гараһай ажалһа үндэһөөрнь усадхан түхеэрэлгэнүүд тэндэ тодхогдонхой ха юм.

— Манай ажалһаа, нэрээшье, ехэ юумэн дулдыдадаг, — гэжэ предприятиин ажалай түрүүшүүлэй нэгэн болохо электрослесарь Ю. Я. Максимов хөөрэнэ. — Известняк бутаргаха жэжэлхэ, илгаха бүхы түхеэрэлгэнүүд электрын элшэ хүсөөр хүдэлэгдэдэг гээшэ. Тиимэһээ тэдэниие зогсоонгүй хүдэлэхэнүүл тула гүнзэгы эрдэм мэдэсэ, дуршэл хэрэгтэй. Иигээд харахада, шадабарилга гадна, һайн харал болон оролдосо хэрэгтэй.

Юрий Яковлевич тус предприятида 10-дахи жэлээ электрослесарьһаар хүдэлнэ. Даалгабаринуудаа хэзээдэшье харюусалгатай мэдэрэн, дааман оролдосотойгоор хүдэлжэ байдаг дээдэ гарай мэргэжэлтэн гэжэ суг хүдэлдэг нүхэдынь хэлсэдэг. Тэдэшье республикынгаа алдарта ойдо зорюулагдаһан социалис мүрысөөндэ бусадһаа түрүүлжэ, предприятиингаа Хүндэлэлэй дэбтэртэ нэрэ обогоо дэмы бэшүүлээгүй ха юм даа. Мүн эндэ ажалай бэшэшье түрүүшүүлые дурдамаар. Электрослесарь В. А. Букасеев, бутаргагша Р. А. Шемелина гэгшэдэй габшагай ажал бусад хүдэлмэришэдтэ үльгэр жэшээ болонхой.

— Юрэ хэлээ һаа, предприятимнай хүдэлмэришэдэй хэнииньшье хэн гэшэгүй, оролдосотой һайнаар хүдэлдэг юм, — гэжэ фабрикын начальник хөөрөөгөө үргэлжэлүүлээ һэн. — Тиимэһээл абтаһан социалис уялганууднайшье хараалһан болзортоо дүүргэгдэжэ ха юм. Мүн заһабарилгын, һэльбэн шэнэдхэлгын хүдэлмэринүүднэйшье урагшатай һайн дүүргэгдэжэ байна.

Майн 23-һаа зогсоогдоһон

XI ТАБАН ЖЭЛ: АШАГ ҮРЭ, ШАНАР, ДЭЛИСЭ

ХҮН БҮХЭНЭЙ ОРОЛДОЛГОҺОО

фабрика анхан хараалагдаһанайнгаа ёһоор, июлиин 8-да хүдэлжэ эхилээ һэн. Бүлюутын руднигһаа мантан томо «БелАЗ»-ууд һүндэлжэ захалаа. Иигэжэ арадай ажахыда, ороной барилгада тон хэрэгтэй известняк үйлэдбэрилгын һүрөөтэ дуун хоёр долоон хоногой туршада оршон байһан абяа шэмээгүй байдалые таһалба.

Известняк бутаргаха СМД-59 А түхэлэй шэнэ түхеэрэлгэнүүдые тодхоһоной ашаар фабрикын үйлэдбэриин хүсэн нилээд дээшэлээ. Хуушан түхеэрэлгээр 900—1200 миллиметр хэмжээнэй шулуун бутаргагдадаг һаа, мүнөө 1200—1500 миллиметр хүрэтэр хэмжээнэй известняк жэжэдхэгдэнэ ха юм. Тиихэдэ бутараад гараһан известнягай гээлтэ хоролто үгы болонхой.

Фабрикын үйлэдбэриин хүсэнэй дээшэлһэн ушар түүхэй эдээр тэрэниие хангагшадай ажалда горитойхоноор нүлөөлбэ. Урдынхидаа орходоо, бага сагай туршада ехэ продукци гаргагдадаг болобо бшуу. Тиимэһээ известняк зөөдэг жолоошод дабхар оролдосотойгоор хүдэлхэ баатай болоо. Карьероуправлениин транспортна цехэй жолоошод мүнөө үндэр харюусалгаяа мэдэрэн, габшагай шангаар хүдэлжэ байнхай. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудаа болзорһоонь урид дүүргэхэ зорилготойгоор хүдэлжэ байһан жолоошодой олонхинь хараалһанаа холо уридланхай. Тэдэнэй эрхимэй эрхим жолоошодые нэрлэмээр. Жолоошодой бригадир, коммунист, КПСС-эй XXVI съездын делегат П. И. Базыкин 1984 оной апрель, жолоошон И. К. Потемкин ерэхэ жэлэй январь һарын тоосоогоор хүдэлнэ. Тиихэдэ М. К. Злобин эгсэ жэлээр хүдэлмэриингөө график ахинхай.

Бүлюутын карьертэ үшөө нэгэ жолоошонтой танилсаа һэмди. Александр Парамонович Ивановой ажал хүдэлмэри тухайгаа хөөрөөд байхадань, ямар аажам тэнюун зантай, мохошогүй зоригтой, һанаһан һарбайһандаа ябашье хүрэжэ шадаха үсэд нэтэрүү, оролдосотой бэрхэ, дүршэлөөр баян жолоошон гээшэб гэжэ ойлгоо бэлэйбди.

—Мүнөө хүдэлдэг «БелАЗ»-най шэнэ юм. Суг хүдэлдэг Егор Андреевич Федоровтойгоо хуушан машинаараа 270 мянган километр ябаа һэмди, — гэжэ тэрэ хөөрөө һэн. — Энэ манай оролдолгын аша үрэ. Машинаяа шадаал һаа гамтайгаар ашаглажа, саг соонь шалгажа, заһабарилжа байха, мүн жэл бүриингөө түсэбүүдые ноябриин 7-до хододо дүүргэжэ байха гэжэ Егор Андреевич бидэ хоёр шиидээд, һүүлэй хэдэн жэлэй туршада хараалһан болзортоо жэлэйнгээ түсэбүүдые дүүргэнэбди. Мүнөөшье жэлэйнгээ түсэбые хоёр һараар уридшалан дүүргэхын түлөө тэмсэнэбди. Үдэр бүриимнай түсэб 130—135 процент дүүргэгдэнэ.

— Зүб даа, фабрикын үйлэдбэрилгэ экскаваторщигуудһаа эшэ үндэһэтэй, — гэжэ Бүлюутын руднигай начальник В. В. Кригер гэршэлнэ. — Гэбэшье эндэмнай үрэмдэгшэдэйшье, известняк бутаргадаг ба илгадаг нүүдэл түхеэрэлгын коллективэйшье хубита байха. Руднигаймнай ажалша коллектив бүхэн фабрикын үйлэдбэриие түүхэй эдээр гүйсэд хангахын түлөө оролдожо байдаг зон гээшэ.

— Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойн хүндэлэлэй социалис мүрысөөн коллективүүдэймнай дунда эршэдээ һэн, — гээд, нүхэр Кригер хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. —Жэлэй эхиндэ дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абаһан хүдэлмэришэднай түрэл республикынгаа алдарта ойе түгэс угтахын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлэн оролдоо һэн. Жэшээнь, бутаргалгын ба илгалгын түхеэрэлгын коллектив алдарта ойе угтуулан, арбан нэгэдэхи түсэбтэ табан жэлэй хоёр хахад жэлэй түсэбые майн 30-да сүм дүүргэхэ гэһэн уялгаяа хахад һараар уридшалан дүүргэһэн габьяатай...

Мантан томо «БелАЗ»-да известнягай шулуу ашажа байһан ЭКГ-4,6 түхэлэй экскаваторта дүтэлбэбди. Харахада яаралгүй түбшэн шэнги аад, даамай бүтээсэтэйгээр хүдэлжэ байһан экскаваторай экипаж габшагай ажалаараа суурханхай. Тус экипажые хүтэлбэрилэгшэ, коммунист С. И. Яковлев иигэжэ хөөрэнэ:

— Экипажнай 4 хүнһөө бүридэдэг. Хоёр халаан болоод хубааран хүдэлдэгбди. Хэмнэйшье хэн гэшэгүй бултал оролдожо, түрэл республикынгаа алдарта ойе ажалай эрхим бэлэгүүдтэйгээр угтахын түлөө шадалаараал хүдэлөөбди. Байгша табан жэлэй хоёр хахад жэлэй түсэбые алдарта ойн һайндэртэ сүм дүүргэхэ гэһэн уялга абаад, тэрэнээ бүри апрель һарада дүүргээ һэмди. Тиигэжэ 5 һарын туршада 298 мянган тонно известняк ашаха түсэбнай 331 мянганда хүргэгдөө.

— Манай эндэ иимэл хүнүүд хүдэлдэг лэ даа, — гэжэ Бүлюутын руднигай начальник В. Кригер альгаа дэлгэн, энеэбхилнэ. —Иимэ зоноор хүдэлхэдэшье урматай. Тиимэһээл известняк үйлэдбэрилгын фабрикые түүхэй эдээр гүйсэд дүүрэнээр хангагдана гээшэ.

«Татарский ключ» карьероуправлениин алишье коллективые абажа харахада, иимэ. Теэд тэрэниие район дотороо эгээл түрүү промышленна предприяти гэжэ дэмы хэлсэдэггүй ха юм даа.

С. ГУРОВ.

БАМ

ЗОРИГТОЙШ НЭГЭН

—Өөрынгөө хүсэ шадалда, зоригто найдаһан лэ хүнүүд хүүргэ баригшын мэргэжэл шудалдаг юм,—гээд «Мостострой-9» трестын 52-дохи отрядай үнинэй бэрхэ барилгашан Д. А. Колесников намда хэлээ һэн. Дүршэл шадабаритай бэрхэ хүдэлмэришэн зүбшье юумэ хэлэнэл ха. Нээрээшье, зэрлиг дошхон гол мүрэнүүдые «хазаарлан», ехэ, бага хүүргэнүүдые бариха гээшэ тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ aaб даа. Уһа голнуудай гранит шулуун сөөр үрэмдэн, тулганuудые бетоноор шудхахын тула одоол шадабари, мэргэжэл хэрэгтэй болодог шуу. Д. А. Колесников бүри залуу наһанһаа хүүргэ баригшын мэргэжэл шудалһан юм. Тэрэ Сибириин Обь, Иртыш, Енисей болон бэшэшье ехэ, бага гол горход дээгүүр хүүргэнүүдые барилсажа, хүдэржэһэн хүн.

Энэ ажал хэрэгээ һайн мэдэхэ, түрүү хүдэлмэришэниие БАМ-ай барилгада эльгээгээ бэлэй. Тэрэ 1975 онһоо хойшо Буряадай участок дээрэ хүүргэнүүдые барилсажа эхилээ. Урдань хүнэй ябаагүй газарнуудаар хүүргэ табижа, БАМ-ай барилгада хэрэгтэй ашаа ехээр зөөхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулалсаа.

—Түрүүшын жэлнүүдтэ авто-харгын хүүргэнүүдые Тыя, Гоуджекит, Коондокай болон бусад түргэн урасхалта гол горход дээгүүр баряа һэмди. Удаань түмэр замай хүүргэнүүдые хабсаргалсажа эхилээбди. Дабаанһаа Муякан хүрэтэр 300 километрэй зайда түмэр харгын 25 ехэ, бага хүүргэнүүдые барилсаабди,—гэжэ бригадир Д. А. Колесников томоотойгоор хэлэнэ.

Дүршэл шадабаритай, бэрхэ мэргэжэлтэнэй хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив мүнөө БАМ-ай 672-дохи, 676-дахи километртэ, Муякан гол дээгүүр хүүргэ табижа байнад. Байгша оной март һарада иишэ зөөжэ ерээд, барилга хэхэ бааза байгуулжа захалаа. Бетоной холисо зуураха багахан нүүдэл завод тодхожо, байрын гэрнүүдые бодхоогоо. Зохидоор амарха, хүдэлхэ арга боломжотой болонхой. Халуун эдеэ бэлдэхэ түсгаар вагонтой. Сүлөө сагтаа сэнхир экранай дамжуулга харадаг, газетэ, журнал уншажа, орон доторoo боложо байһан һонинуудые мэдэжэ абадаг байха юм.

—Бидэ хоёр гурбан неделеэр энэ холынгоо участок дээрэ хүдэлнэбди. Гэр бүлэһөө холо хүдэлхэдэ хүндэшэг. Гэбэшье бүхы хүсэ шадалаа ажал хэрэгтээ зорюулдаг зомди,—гэжэ бригадын гэшүүн, электро-гагнууршан Борис Барденев хэлэнэ. —Д. А. Колесниковэй хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив хододоо хоёр, заримдаа гурбан халаанай туршада ажалаа эмхидхэжэ, даабаряа 120—130 процент дүүргэһэн лэ байдаг. Эдэнэр Хойто-Муяын хадануудай дундуур түмэр замай гурбан хүүргэ барижа, саг болзортонь эрхим шанартайгаар ашаглалгада тушааһаа бэлэй. Мүнөө ашаанай поезднууд Северомуйск хүрэтэр ябадаг болонхой. Эндэ Д. А. Колесниковэй оруулһан хубита бии гээд хэлэхэ хэрэгтэй.

БАМ-ай 672-дохи километр байгаалиин үзэсхэлэн гоё газарта оршонхой. Хойто Муяын, Урда-Муяын хадануудай орьёл үндэр оройнуудтахи саһан зунай дулаахан наранай элшэ туяа доро толорон харагдадаг. Хойто-Муяын хаданууд тээһээ һэрюухэнээр үлеэхэ. Энэ хадануудай оройһоо эхи абаһан Муякан горхон харьялан, бурьялан урдадаг.

—Һүүлэй үдэрнүүдтэ ехэ бороотой байна. Саһан хайлан, уһа голнууд үерлэжэ захалба. Бидэ хүүргэнүүдэй тулгануудые тодхожо үрдиһэн байгаабди. Мүнөө хүүргын пролёднуудые хабсаргажа байнабди. Һаяын үдэрнүүдтэ энэ ажалаа дүүргэжэ, ашаглалгада тушаахаар эрид шиидэнхэйбди, тушаахашье байхабди,—гэжэ бригадир Д. А. Колесников мэдүүлнэ.

Дмитрий Александровичай үгэдэ үнэншэхөөр ааб даа. Энэ бригадын хүдэлмэришэдэй гэмээр түмэр харгын рельс табиха хүдэлмэри халташье һаатаагүй юм. Һүүлэй мэдээгээр, А. Бондариин бригадын коллектив БАМ-ай 658-дахи километр хүрэтэр түмэр харгы табяад байна.

—Александр Бондариин бригадын коллективэй 672-дохи километртэ хүрэтэр бидэ хүүргын барилгые дүүргэхэл байхабди,—гэжэ хүүргэ баригшад мэдүүлнэ.

Үдэрэй тэн багта Д. А. Колесниковэй бригадын коллективтэ бидэнэй хүрэжэ ерэхэдэ, хүдэлмэришэд сүлөөгүй хүдэлжэ байба. «Като» кран хэдэн тонныг түмэр хэрэгсэлнүүдые үргөөд, хабсаргашадта дүтэлүүлэн асараа. Бригадирай хүтэлбэри доро томо-томо детальнууд саг дары бэе бэедээ боолтонуудаар холбогдон бүхэлэг-

ҮДЭР БҮХЭНӨӨ ҮНДЭР УРГАСАДА

ГАЗАРТАА ГАМТАЙГААР ХАНДАЯЛ

Ерэхэ үбэлжэлгын хугасаада ниитынгээ адууһа малда хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ зорилго урдаа табижа, мүн КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые бэелүүлэн, районой ажахынууд нуга сабшалангуудай болон таряалангай ургасые дээшэлүүлхэ талаар үнгэрэгшэ хабартаа бага бэшэ хүдэлмэри хээ. Түсхайлбал, районой Михайловкын совхозой луговодууд таряалан, сабшаландаа 2000 тонно наг шэбхэ гаргаха, 617 гектар газарта минеральна үтэгжүүлгэ оруулха, 688 гектар таряалан болон сабшалангые һайрамаар ба бүлүүр станцяар уһа гаргажа уһалха, 600 мянган һургааг бэлдээд, 4 километр посхоод бариха, сабшалангаа үндэһөөрнь һайжаруулха, үтэг хэхэ, хүбхэнтэһэн участогуудые борнойлхо гэхэ мэтэ айхабтар ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри бэелүүлхэ гэһэн уялга абаһан байгаа.

Тиигэжэ нуга, таряаланда 2050 тонно наг шэбхэ гаргагдаа, 550 гектарта минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдаа, һайрамай уһаар болон бүлүүр станцяар 540 гектар сабшалан, таряалан уһалагдаа.

Гэхэтэй хамта энэ үе соо хэгдэхээр хараалагдаһан зарим хүдэлмэри хүсэндөө хүргэгдөөгүй. Жэшээнь, һургааг отологдожо бэлэн болгогдоод, тэрэнь хээрэ хэбтэһээр. Эндэ хорёод хүнһөө бүридэһэн звеное хуушанай коммунист Филипп Иванович Яньков хүтэлбэрилдэг. Энэ звенодо 7 мөөртэ, 2 гэнжэтэ трактор, 4 автомашина хүдэлдэг. Иимэ олон машина, техникые бүхы хүсэн соонь ашаглаа һаа, үшөөшье ехэ, ашаг үрэтэй ажал хүдэлмэри бүтээжэ болохоор байгаа.

Жэл бүри, илангаяа март, апрель һарануудта зарим гүүртэ, отаранууд үбһэ тэжээлээр дуталдажа, арай шамай ондо ородог. Энээниие усадхахын тула нютагайнгаа газарые һайнаар ашаглажа, үрэжэлыень дээшэлүүлхын түлөө бүхы хүсэ шадалаараа оролдохо гээшэ нютаг зоной бултанай уялга ха юм. Ондоо холо газарһаа зөөгдэһэн үбһэ тэжээл шанарайнгаашье талаар нютагайхида хүрэхэгүй байхаһаа гадна, хабарай сагта алтанай сэнтэй гэхээр үнэтэй байдаг гээшэ.

Манай совхоз район дотороо томо ажахынуудай тоодо ородог. Иимэ байбашье наг шэбхэ ашаалха, обоолхо түсхай бульдозертой, оньһон түхеэрэлгэтэй тракторгүй, «Сельхозхимиин» районой нэгэдэлэйхидэй гарые хараад, тэдэндэ найдаад ходо иигэжэ һууха болоо һаа, ехэл буруу гэхээр. Юундэб гэхэдэ, совхозой луговодууд урдандаа түхэреэн жэлэй туршада хэды ехэ ажал хэжэ үрдидэг байгааб даа. Өөһэдөө бүхы хэрэгтэй оньһон техникэтэй байхадаа гүүртэ, отарада, совхозой түбтэ ажаһуудаг айлнуудай газаахи шэбхые хуу зөөдэг бэлэй. Харин мүнөө иимэ, ажал ябуулга оройдоошье харагдахаяа болинхой. Урдань хабар болохолоор гүүртэ, отарануудта дал хорёогойнгоо наг шэбхэ зөөхэдэнь машина, трактор үгтэжэ, малшад өөһэдтэнь даалгагдаһан нуга сабшаландаа тэрэнээ гаргажа тараадаг, балуур шэрэжэ бутаруулдаг, ёһотойл хямда сэнтэй үтэгжүүлгэ хэжэ, һайн шанартай үбһэ элбэгээр хуряадаг һэн. Харин мүнөө илангаяа отарануудай хонишод мори тэргээрээ дал, хорёогойнгоо шэбхэ гаргахадаа байра шадараа адхажархидаг. Тэрэнь хэндэшье хэрэггүй, хэдэн жэлээр хэбтэжэ хосорно. Иигэжэ хосороохынь оронд тэрэниие таряалан, сабшаланда гаргаа һаа, газарай үрэжэлые эрид дээшэлүүлхэ бэлэй. Урдандаа үбтэ эсэгэнэрнай ямаршье тогтоол заабари, дээдын захиралта хүлеэнгүйгөөр өөһэдынгөө арга хургаар наг шэбхэеэ һайнаар ашаглажа, газартаа харюусалгатай, бодото эзэн ёһоор хандадаг байһыень мэдэнэбди. «Муу газар байдаггүй, харин муу эзэн байдаг»—гэһэн үгэ зүбтэй даа.

Зарим хонишодой ходо һэлгэтдэжэ байдаг дээрэһээнь хонидой дал, хашаагай шэбхэ сэбэрлэгдэнгүй хэдэн жэлээр обойжо хэбтэдэг. Жэшээнь, Баруун-Хүндын түлгэ хонидой отарада 1979 онһоо хойшо дүрбэ дахин хонишод һэлгэгдэбэ. Дүрбэн жэлэй саана Даша-Цырен Будаевай хүдэлжэ байхада, зон олоороо ошожо, хашаагайнь дээрэхи хушалтые хобхолжо, хэдэн жэлэйнь шэбхые хана дээгүүр газаашань гар хүрзөөр шэдэжэ гаргаһан юм. Тэрэнь мүнөөшье болотор таряалан, сабшаланда гаргагдаагүй обоолоотой зандаа, хаңатайнь адли болошонхой хэбтэдэг.

Эндэ үшөө нэгэ жэшээ дурдалтай. Хонишон Буда Доржиевай даадаг отарада үгтэһэн 45 гектар сабшаланһаа хэдэхэн жэлэй урда тээ 500—600 центнер үбһэн хуряагдадаг байһан һаа, үнгэрһэн 1982 ондо эндэхид эхэнхи талмайнгаа ногоое гар хажуураар сабшажа, хэды сэбэрээр хуряабашье, 310 центнер үбһэ абаа. Үнгэрһэн үбэлдөө, хабартаа энэ отарада үбһэ тэжээл дуталдажа, айхабтар хүшэр хүндэ байдал тохёолдоо, Зуун эхэ хонидһоо минил 56 хурьгад түлжүүлэгдэбэ. Энэ сабшаланда һая наашада нэгэшье тонно наг шэбхэ гаргагдаагүй, ядахын сагта минеральна үтэгжүүлгэшье оруулагдаагүй. Тиимэһээ сабшалангайнь хүрьһэнэй үрэжэл муудашоо бшуу. Ганса энэ бэшэ. Ондоо тээгүүршье муудаһан газарнууд олон. Энээниие хараадаа абажа, совхозой дирекци, мэргэжэлтэд болон луговодууд түсэбөө дүүргээбди гээд һанаагаа амарангүй, газарайнгаа үрэжэл дээшэлүүлхын түлөө түхэреэн жэл соо оролдохо ёһотой гэжэ һанагдана. Тэрэгүйгөөр тогтууритай һайн ургаса абахань бэрхэтэйл.

Нютагаймнай эрхэ байдалда таряалан, сабшалан уһалха гээшэ тон шухала, хүшэршье хэрэг юм. Тэгшэ тала газар угы шахуу. Добо дошо, ташалан уруудуул газараар һубаг ханаабуудые татажа уһа урадхуулхын аргагүй. Гадна бүлүүр станцяар уһа гаргахын тулада олон түмэр сорго хоолойнуудые залгаха ушар гарадаг. Эдэ хоолойгоор дамжан ошоһон уһан ташалан налуу газар уруу урдаад, тогтонгүй гелдо орошодог.

Сабшалан дээгүүр трактор, машинаар ябаха, гэшхүүлхэ, мүн тэндээ уһа гаргаад байһан аад, хабар адууһа малдаа гэшхүүлхэ, эдюулхэ ушаршье гарадаг. Тиимэһээ посхоод бариха гээшэ ехэл шухала хэрэг болоно. Аргатайл газарнуудыень хуу хорёолжо хаабал, тэрэнь ашаяа харюулха ушартай. Энээниие ажахын хүдэлмэрилэгшэд ехэшье хэрэгсээнэгүй гээ һаа, алдуугүй. Нэгэ жэшээ дурдалтай. Хэдэхэн жэлэй урда тээ Зүүн-Дабаан гэжэ газарта субботник, воскресник үнгэргэжэ байгаад ногоо тарижа, хорёод гектар сабшалангые һайнаар хорёолһон юм. Харин мүнөө харахада, тэрэнь хуу задаржа, тэндэ шорыншье гадаһан үгы болошонхой. Эды оролдожо хэһэн ажалай хосорходо хара буухаар байдаг. Эгээл тэрэ шадар гурбан гүүртэ эбэртэ мал, нэгэ һурэг адуун зуһадаг юм. Хорёологдоогүй энэ газарта мал оруулхагүйн тула эндэ зуһадаг малшад хэды оролдоноб, али зэргэ зобоно гээшэб.

«Буряад үнэн» газетын майн 24-нэй номерто толилогдоһон: «Таряалан, сабшалан һайжаруулагданагүй» гэһэн гаршагтай Бата Очировай статьяе уншаад байхадаа, гансашье манай Михайловкын совхоздо энэ хэрэг урагшагүй муугаар ябуулагдана бэшэ, бүхы район доторнай газарай үрэжэл һайжаруулха хэрэг унжагайрна гэжэ ойлгохоор болоно. Энэ дутагдалые усадхажа, хүсэ ехэтэй техникээ зүбөөр хэрэглэн, түрүү эрдэм наукын заабаряар таряалан, сабшалангаа үндэһөөрнь һайжаруулбал, хэды ехэ ашагтай байхаб. Газарайнгаа үгэжэ шадаха юумые хүсэдөөр абаха һэмди.

Партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай майн болон ноябриин (1982 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые, СССР-эй Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ бүхы анхаралаа, хүсэл оролдолгоёо хандуулха ёһотойбди. «Үдэр бүхэнөө үндэр ургасада» гэһэн уряа доро манай луговодууд саашадаа ажаллажа, ерэхэ үбэл, хабарай сагта ниитынгээ адууһа малда хүсэд хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхын хойноһоо шармайн оролдохо ушартай.

Ц. НАЙДАНОВ,
Захааминай районой Михайловкын совхозой хүдэлмэрилэгшэ, хүдөө бэшэгшэ.

«НЭГЭДЭМЭЛ СОВЕТ АРАДАЙ СОЁЛ БОЛБОСОРОЛ»

Москвада «Советский писатель» хэблэлдэ «Нэгэдэмэл совет арадай соёл болбосорол» гэжэ суглуулбари барлагдаһан байна. Энэ ном соо олонациональна совет уран зохёолой болон искусствын хүгжэлтые, зохёохы ажалтай хүнүүдые бүридүүлэн хүмүүжэлгые, ажалшадые патриотическа болон интернациональна талаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ соёл болбосоролой уран зохёолые бүри үргэнөөр хэрэглэлгэдэ партиина хүтэлбэрилгын асуудалнуудые партиина харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, зохёохы ажалтай холбоонуудай хүтэлбэрилэгшэд, соёлой совет элитэ ажал ябуулагшад тайлбарилан харуулна.

КПСС-эй Буряадай обкомой секретарь А. А. Бадиев тус ном дотор хэблэгдэһэн статья соогоо искусствын олон янзын зүйлнүүд болон жанрнуудай улам нягтаар бэе бэедээ нүлөөлдэг дүй дүршэлые, ойлгуулламжын болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ уран зохёолнуудые, искусствын бусад зүйлнүүдые улам үргэнөөр хэрэглэдэг болоһон тухай анхарал татамаар харуулаа.

Л. АЛЕНКИН,
штатнабэшэ корр.

СОВЕТ ОРОН ДОТОР

ДОНБАССАЙ САГААН АЛТАН

НОВОАЗОВСК (Донецкэ область). Роза Люксембургын нэрэмжэтэ эндэхи госплемзаводһоо хонишод Злобинтоной бүлэ хони хайшалжа эхилбэ.

Н. Злобин ба тэрэнэй гурбан хүбүүд халаан соо тус тустаа 100—120 хонидые хайшалаа. Энэнь даабариһаа хоёр дахин олон болоно. Тэдэнэй хүн бүхэнэйнь нэгэ хониноо 6 килограмм нооһо хайшалаа. Эдэнь тусхай ажахын дундуур хэмжээнһээ горитой ехэ болоно. Иимэ амжалта дэмы туйлагдаагүй.

Хонишод Злобинтоной гэр бүлын ажалай стаж эгсэ зуун жэл болоо юм. Эгээн ехэ Анатолий хүбүүниинь эсэгынгээ мэргэжэл халан абаад, түрэл ажахынгаа нэрэ хүндые үндэр дээрэ абажа ябадаг. Тэрэ хони хайшалагшадай бүхэсоюзна ба уласхоорондын олохон конкурснуудай лауреат юм. Тэрэнэй дүүнэршье нэгэдэхи классай шадабаритад болонхой.

Злобинтон хоёр костюмда хүрэхөөр нооһо нэгэ хониноо хайшалдаг юм. Цыгайска үүлтэрэй хони үсхэбэрилдэг тэдэнэй түрэл ажахы эрхим шанартай нарин утаһанай нооһоороо суурхадаг.

ЭЛШЭ ХҮСЭ ДАМЖУУЛХА ЛИНИ ХҮДЭЛНЭ

АШТАРАК (Армениин ССР). Эндэ һаяхан ЛЭП-110 ашаглалгада оруулагдаа. Ереванай ТЭЦ-эй элшэ хүсэн Аштарак хотодо үгтэдэг болоо. Арба гаран промышленна предприятиин ородог Армениин зүүн-хойто районуудай эршэмтэй түргэнөөр хүгжэжэ байһан ушарһаа элшэ хүсэ дамжуулха лини бариха хэрэгтэй болоһон байгаа.

Республика дотор элшэ хүсэ эршэмтэй түргэнөөр хүгжөөгдэнэ. Хэдэн зуугаад ЛЭП промышленна предприятинуудые, һуурин тосхонуудые, колхоз, совхозуудые, ажахынууд хоорондын предприятинуудые электрын элшэ хүсөөр хангадаг. Агропромышленна нэгэдэлнүүдэй хэдэн арбаад завод элшэ хүсэ ехээр хэрэглэдэг болонхой.

Мүнөө үедэ электрижүүлгын шэнэ шата эхилээ. Электрын элшэ хүсэ дамжуулха нөөсэ лининүүд баригдана. Энэнь республикые найдамтайгаар хангаха арга олгохо байна. Энэ табан жэлэй эсэс тээшэ республика дотор 16 миллиард киловатт-час электрын элшэ хүсэн үйлэдбэрилэгдэдэг болохо юм.

НОМДО ДУРАТАЙШУУЛДА

ВИЛЬНЮС. Юрбаркска районой «Гинтарас» колхозой ажалшад сэхэ полевой стан дээрэ шэнэ номуудые худалдажа абаба. Литвагай хэдэн зуугаад бусад ажахынуудтал адли нүүдэл номой магазин эндэ ерээ юм. Республика дотор түрүүшынхеэ эмхидхэгдэһэн хүдөөгэй номдо дуратайшуулай үдэрнүүд иигэжэ эхилээ. Номой авторнуудшье зарим нютагуудта ерэлсэһэн байна.

—Һүүлэй жэлнүүдтэ бидэ хүдөөгэй уншагшад тухай анхаралаа ехээр табидаг болонхойбди,—гэжэ Литвагай ССР-эй Госкомиздадай түрүүлэгшэ Ю. Некрошюс хэлэнэ. —Жэшээнь, номой 200-гаад магазинай 120-ниинь хүдөө нютагуудта хүдэлдэг юм. Сельсоведүүд болон ажахынуудай туһаламжаар Шилутска районой КПСС-эй XXV съездын нэрэмжэтэ совхоздо, Скуодаска районой Совет Литвагай 40 жэлэй нэрэмжэтэ колхоздо, Утенска районой «Ушпаляй» колхоздо ба бусад зарим ажахынуудта номой байшангууд баригдаһан байна. Мүнөө хүдөөгэй айл бүхэн хубиин библиотекэтэй болонхой. Тэрээнһээ гадна бүлэ бүхэн ниитын библиотекын абонементээр ном захиулжа абадаг юм. Литвада хэблэгдэдэг бүхы номуудай библиотекын абонементээр ном захиулжа абадаг юм. Литвада хэблэгдэдэг

УЛААН БУЛАН ХҮДЭЛНЭ

Хориин районой Хүрбын совхозой томодхогдомол гүүртэдэ улаан булан һайнаар хүдэлнэ. Эндэхи малшад сүлөөтэй сагаа таарамжатай зохидоор үнгэргэхэ аргатай болонхой. Һарадаа нэгэ дахин суглаан боложо, малшад хэжэ байһан хүдэлмэриингээ дутуу дундые элирүүлжэ, шэнэ зорилгонуудаа хараална. Тиихэдэ тэдэнэртэ кинофильмнүүд харуулагдана, лекци уншагдана. Районой түбэй уран һайханай бүлгэмөөрхид, графигай ёһоор ерэжэ, һонирхолтой концерт табижа, малшадые урмашуулна.

Улаан буланда шэнэ газетэ, журналнууд ходо асарагдажа байдаг.

Ц-Х. ГОМБОДОРЖИЕВА,
хүдөө бэшэгшэ.

Хориин район.

ДӨӨГЭЙ АЖАЛШАДТА

«МИНИИ АЖАЛАЙ ҮДЭР»

ха баатай болоо hэм... Фильмын кадрнуудай түрүүн зүйлэ хэйгээр, зал соо шанга шанга абяан соносхоно, харагшад хоорондоо hэр-шэр шэбэнэлдэн, hүүри байрадаа хүдэлшэбэд.

— Баhа Борис hөөгүү ерээ, — гэжэ түгээр гүйгшэдэй нэгэн — Бадмажаб Дансылээ аппаратна руу гүйжэ ороод дуулгаба. Дансаран хүнхинэжэ байhан кино-түхеэрэлгээ унтараба. Тиигээд зал руу ороод, ендэр дээрэ гаража, тэрэ hөөгүүдэ хандан:

— Эндэhээ бушуу зайла, — гэhэн эрилтэ табиба. — Хамаг зоной амаржа, кино хаража hууhада, haалта хэбэш!

Мүнөөхи Борис гэдэг хүбүүниинь hөөгүүшье hаа, иимэ олон зоной hэшхэл зүрингүй, яаха аргагүй эшэжэ, урууга хараад, найгаг найгаг гэhээр газаашаа гаража ошоо hэн. Киноошье үргэлжэлээ hааб даа.

Иигэжэл арбаад жэлэй саада тээ Дансаран Доржигутабэйн шүлэгэнхэ хөөрэhэн анлайнь нэгэ үдэрэй гэршэ болоhон хүм. hүүлдэнь мүнгэн hарын толон доро бусадайhан утаhан шэнги hунаhан зүргөөр тосхоной захада байдаг гэр тээшэнь алхалжа ябахадам:

— Иимэ hөөгүүгүүд үдэшэ бүри ерэдэг гэжэ бү hэнэ, — гэжэ тэрэ хөөрөө hэн. — Залуушуулнай гол түлэб яhала журамтай, ажалша бэрхэ зон юм. Хаа зариман тэдээн сооhоо «шалгархан» оролдодог аб даа. Зүгөөр тэдэниэшни отделенинээ конторо үглөөдэрынь дуудажа асараад, найсал гашаадаг байхабди.

— Тэ, Дансаран Шагдурович, өөрөө байлсадаг аалта? — гэжэ гэйхэн асуухадам, тэрэнииемэ оййгоhон киномеханик иигэжэ hөөргэдөө бэлээ.

— Байлсангүй яахабиб? Нэгэдэхээр, отделенинээ партийна эхин организацин секретарь гээшэб. Хоёрдохоор, олон ухибуудэй эсэгэ бшууб. Минии hургаал заалсаагүйдэ, минии эхэ бүгэдэ хэрэгтэ хабаадаагүйдэ бэшэ хэн хабадансахаб?!

Ойлгомторгүй иимэ асуудал табиhандаа досоохоо ядаан гэмшээ hэм. Юрээдөө, Дансаран Шагдурович кинохоноо табижэрхёод, уянгынгаа шүлэгүүдые уредхүүлжэ hуудаг хүн гэжэ ехэн эндүүрэжэ байгаа бшууб. Харин тэрэмни...

Харин тэрэмни Хэжэнгын район дотор захын тоотой «Первомайский» совхозэй эгээл холын дүрбэдэхи отделенин түб болохо Хөөрхэ hууриндаа ёhотойл соёлшон байба бшуу. Киногоо гэбихэдэа гадна Хөөрхынгөө Доржигутабай өөрынгөө үүсхэлээр клубайнгаа дэргэдэ hайн дуранай библиотекэ эмхидхэhэн юм. Дээдэ-Хэжэнгын сомоной Соведэй зүгhөө түhаламжа эрижэ ядажа дан түнхаринүү, хүршэ Вознесеновко тосхоной хүдөөгэй библиотекэ ерэжэ, үгээ «ойлголсоод», 50 гаран номуудые «урьhаар» өөрынгөө харюусалга доро даажа абаhан байгаа. Тиигээд тэдэнээ номдо дуратайшуулай дүндэ хубаадаг hэн. Үбэлэй янгяа хүйтэнэй үедэ үнөөхил номуудаа ехэл нарихаар ооhорлон оробжо hугабшаланхай холо, ойрын хонином отарануудаар ябахэ. Зунай зулгы сагта Дансаран Доржигутабайдан хүндэтэй хүн үбhэшэдэй отогууд гү, али малшадай зуhалан соо олдохогүй — гэжэ нютагаархиниинь өөhэдөө намда хэлэгшэ бэлээ.

Хөөрдохоо Хөөрхэ хүрэжэ ошоходом, оршон тойронхи тайгын модод хүхэ утаан доро дууряжа хэбтээ hэн. Айлнуудай үрхэhөө хүхэ утаан бур-бурхан бурьялжа, үбэлэй сийбэгэр тэнгэри оодо сэхэ hунигтан байгаа. Отделенинин малай байра дээгүүр эрьелдэhээр оройтоожо ерээд, Дансаран Доржигутабайда орожо, мэндээ хусэд мэдэлсэгэүй байхадам, эрьеэн клуб тээшэ дурагүйгөөр гараараа заанагажа:

— Дансаран тэндээл ааб даа, — гээ hэн. — Кинонь үни таращан байна. Үшөө ямар наада табиха hанаатай юм, тиигээд лэ hүни hүнидхэн залуушуултай шуушадажа hууhа гүбэ даа.

Үнэхөөрөөшье, Хөөрхын шэнээр баригдаhан клуб соо ороходомнай, сцена дээрэнь репетици эхилээд, хэжэшьеб шанга шангаар хашхаржа, Дансаранай юунымеб гэжэ тэрээндэ идхаанъ элеэр сонсоокжо байгаа hэн.

— Районийгоо уран hайханай харалгада зориулжа, хонишод тухай нэгэ эктэй пьесэ гэртэ хүлтөөрөө хамтаржа найрулан табиха hанаатай иигэжэ байнабди даа, — гэжэ Дансаран Доржигутабай даруугаар хөөрэбэ. — Юун болохо юм — бү мэдэе. Үүсхэлhээ үрэ гаража гэгшэ гүбэ даа. Үнэхөөрөөшье, нютагаймни артистнууд оролдонгоо гэзшэ даа, — гээд, бэшэн тээшээ харахадань, тэрэнэй ерээдүүн мэдэгдэлээбэ. Удаань уран hайханай хутэлбэрилэгшын уялга бэе дээрээ hайн дураараа даажа абаhан Дансаран Шагдурович бидэниие эдэбхитэдтэеэ танилсуулаа. МТФ-эй тоо бүридхэгшэ уран хоолойтой Дэрэзэн Чимитова, тракторист хүбүүн Далай Дабаев, залуушуул Ананда Раднаева, Санжимитын Гончиков... Хожомынь хонходожо, уран hайханай харалгын дүнгүүд тушаа районой соёлой таhагай хүдэлмэрилэгшэдэй асуухадам, [illegible] hэн. Тэрэнэй орондо урдамни түрэл Хөөрхэ hууринайнгаа ажабайдалай эгээл гүн соо шунгаhан, хэнэй юугээр амилжа байhые алишье сагта алдуугүйгөөр тодорхойлхо аргатай, үндэр наhатанhаа эхилээд, үхибүүд хүрэтэр хүн зондоо хүндэтэй хүдөөгэй соёлшоной, ёhотойл хүдөөгэй коммунистын түхэл шэнжэ бодожо өөрэ бшуу.

— Иимэл эдэбхи эрмэлзэл түгэс хүн юм гүбэ даа манай Дансаран Шагдурович, — гэжэ хуушанай коммунист, олон жэлдэ нютагайнгаа колхозые толгойлжо ябаhан Гунгар Шагдарович Шагдаровай үшөө тиихэдэ хэлэhэн үгэнүүдые мүнөө болотор мартагшагүйб.

...hаяхана Хөөрхөөр ябахадаа, hаншагаа сайбашье, үнөөхил бүхы юумэндэ hонюуша, хүнгэн солбон зандаа Дансаран Доржигутабайтай дахинаа уулзааб. Хэжэнгын голой эрьеын хабарайхяар хангалтаhан шэнэhэн тужа руу хараhан олон сонхотой уужам hаруул гэрэйнь нэгэ таhалга соо ороходом, тэрэ нёдондо жэл Буряадай номой хэблэлээр барлагдан гараhан «Бугын дуунай үе» гэжэ шүлэгүүдэйнгээ бишыхан согсолбориие бэлэн болгон үгөө hэн. Тиигээд урмашангяар миhэрэн:

— Таби наhаяа шахажа, энээхэн түрүүшынгээ номхониие арай шамайхан хэблүүлээб, анхаралтайгаар уншаарайгты, — гэбэ. hүүлдэнь Хөөрхынгөө хүн зон тухай, хонишод, малшадай хэр зэргэ энэ жэлэйнгээ хүнгэн бэшэ үбэлжэлгые үнгэргэhэн тухайнь хөөрөөд, бидэниие дахуулан hуурхинайнгаа үйлсөөр алхалба. Тиихэдээ омогорхон байжа, түрэл Хөөрхынгөө түхэл шэнжын түргэн хубилhан, шэнэ үетэнэй урган гаража, аха нүхэдөө аба, эжынэрээ ажал дээрэнь хаража, ажабайдалайнгаа замые hайн hайханаар эхилжэ байhан тухай домоглоно. Заяанай уран хурса Дансаран Шагдуровичай үгэнүүд үдхэн гүжаар бүhэлүүлhэн үлзы энэ нютаг тухай, тэрэнэй хүн зон тухай ямар нэгэн үргэн дэлисэтэй, үнэн зүб үндэhэтэй, поэмэ шэнгеэр манай шэхэдэ зэдэлжэ байгаа hэн. Дансаран Доржогутабайн бэлэглэhэн «Бугын дуунай үе» гэжэ согсолбориин мүрнүүдые хожомынь уншахадам, тэрэл хөөрэhэн домог-поэмынь үргэлжэлэл шэнгеэр үзэгдөө бэлэй. Теэд эндэ гайхаадшье яалайб даа. Юуб гэхэдэ, эхэhээ түрэhөөр энэл тоонтотоёо хүйhөөрөө холбоотой хүн ондоо бэшэ юун тухай бэшэлтэйб? Нютагайхид тухайгаал ааб даа.

Үдэшэлэн оройшог Хөөрхэhөө Хэжэнгэ зорин замдаа гарахадамнай, Дансаран Доржигутабайн томо байшангай нэгэ сонхо аяар холоhоо огторгойн одон мэтэ яларжа байгаа hэн. Тиихэдэнь гэрэй эзэн нэгэн гэбэл, сэдьхэлэйнгээ оёорhоо бурьялhан уран утаha урадхуулжа гү, али үгы гэбэл, үнгын шэрээр харуулагдаха кино тухайгаа соносхолоор hиилэжэ hууха ёhотой даа гэжэ ээдүүдгүй досоогоо hанаадхёо hэм.

А. ЖАЛСАНОВ.

«БАЙГАЛ» ЖУРНАЛАЙ ЭЭЛЖЭЭТЭ НОМЕР

Буряадай уран зохёолшодой холбооной үмэнэhөө хоёр hарадаа нэгэ удаа гаража байдаг уран зохёолой, олониитэ улас түрын «Байгал» журналай байгша оной гурбадахи ном хэблэлhээ гараба.

Энэ номер Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо зорюулагданхай.

«Гол баялигнай—аха дүүгэй хани барисаан» гэhэн ехэ статьягаар журналай түрүүшын хуудаhанууд нээгдэнэ. Авторынь—КПСС-эй Буряадай обкомой секретарь А. А. Бадиев.

«Шэнэ зохёолнууд» гэhэн ниитэ гаршагта Буряадай арадай поэдүүд Дамба Жалсараевай «Соло дууданам Буряадтаа», Николай Дамдиновай «Туулайта аралнууд», «Арбан хоёр жэл», мүн Цырен-Дулма Дондогойн «Буряадайм хабарай октаванууд» гэhэн шүлэгүүд толилогдонхой. Дондог Цыбановай «hайхан сэдьхэл» гэжэ туужа авторай түрүүшын зохёол болоно.

«Эрдэм ухаанай дэбжэлтэ» гэhэн статья соогоо СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай Президиумэй түрүүлэгшэ М. В. Мохосоев Буряадай эрдэм наукын жаран жэлдэ айхабтар ехээр хүгжэhэн тухай тодорхойгоор бэшэнэ.

«Шэнэ оршуулганууд» гээшэдэ Буряадай Республикын шангай лауреат Михаил Жигжитовэй «Удаганай сүмхөөг» гэжэ туужые Вл. Намсараев, генерал-майор, СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат, техническэ эрдэмэй доктор, профессор Або Шаракшинэйн «Тэнгэриин зүйдэлэй дурдалга» гэжэ зүжэгые Ц-Ж. Жимбиев буряадшалжа, «Байгалай» энэ номерто толилуулба.

Тус номерой «Шэнжэлэл, шүүмжэлэл» яhала hонирхолтой байна. Эндэ шүүмжэлэгшэ Эрдэни Бальжинимаев «Буряад басаган», гэжэ Чимит Цыдендамбаевай туужые шэнжэлнэ, мүн сагhаа урид наhа бараhан мэдээжэ поэт Цырен-Базар Бадмаевай hүүлшын ном тухай Чимид-Рэгзэн Намжилов «Итали тухай буряад поэдэй шүлэгүүд» гэжэ статья соогоо бэшэнэ.

«Үшөө тэрэ hургуулиин жэлнүүдтэ би Буряад орондо ажаhуугааб, тэндэ hураа б», — гэжэ Советскэ Союзай хоёр дахин Герой, СССР-эй летчик-космонавт Н. Н. Рукавишников «Байгал» журналда бэшэнэ. — Хяагта хотые, дунда hургуулиин хоёр дабхар модон гэрые, багшанараа, суг hураhан нүхэдөө hайн hананаб.

...Мүнөө республикын 60 жэлэй ойн баярай үдэрнүүдтэ Буряадай ажалшадта ажалай ехэ амжалта, зол жаргал, элүүр энхые хүсэнэб. Энэ алдарта ойн баяраар нютагай бүхы хүнүүдые амаршалнаб», — гээд космонавт бэшэгээ дүүргэнэ.

Багашуулда зорюулагдаhан журналай заншалта «Хараасгай» гэжэ ниитэ гаршагта Цыденжап Цыриторонэй «Хонишон», «Унаган», «Шагай», «Эшхэбтэр» гэhэн шүлэгүүд бии. Мүн тиихэдэ «Очерк, публицистикэ», «Хронико» гэхэ мэтэ ниитэ гаршагуудта hонин материалнууд толилогдонхой.

В. ЦЫРЕНЖАПОВ.

МЭРГЭЖЭЛЭЭ ДЭЭШЭЛҮҮЛЭЭ

Буряадай түб хото Улаан-Үдэдэ багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлгын институтда республикын районуудhaa, Агын автономито округhaa, Эрхүүгэй областьhoo хамта дээрээ 37 багшанар ерэhэн байба. Тэдэнэй дунда Буряадай АССР-эй габьяата багша, РСФСР-эй гэгээрэлэй отличник—Хорниин дунда hургуулиhаа Цыбанова Цыцык Цыреновна, РСФСР-эй гэгээрэлэй отличнигууд—Сэлэнгын районой Ноёхоной дунда hургуулиhаа Дабаева Зинаида Галсановна, Хэжэнгын районой Дунда-Худанай дунда hургуулиhаа Будажапова Нина Цырендоржиевна гэгшэдые, Хурамхаанhaa эгэшэ дүүнэр Чойропованууд —Анна Цыдыповна Раиса Цыдыповна хоёрые, Яруунын районhoo Тулдуунай дунда hургуулиhаа Ванданова Цырен-Дулма Ивановнае нэрлэлтэй. hарын туршада хэдэн лекцинүүдые тэдэнэр шагнаба, семинарай хэшээлнүүдые үнгэргэбэ.

Мүнөө үедэ буряад национальна hургуулинуудта буряад хэлээ hайнаар, гүнзэгыгөөр мэдэхэ, шудалха гэhэн үг зорилгонууд табигдана гээшэ ааб даа. Мүнөө үеын эрилтэнүүдые дүүрэнээр хангаха, залуушуулые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ совет багшанар горитойхон хубитаяа оруулна. hурагшадые коммунис ёhoop, мүн эстетическэ талаар хүмүүжүүлхэ, марксистско-ленинскэ үзэл сурталтай болгохо ёhотой болоно. Тэрэнэлэн манай буряад хэлэ ба бэшэгэй багшанар hурагшадай хэлэ хүгжөөлгэ дээрэ анхарал табидаг гээшэ. Энэ темэдэ Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай буряад хэлэ бэшэгэй таhагые даагша, хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй доктор, профессор Ц. Ц. Цыдыпов, «Буряад хэлэнэй словарна бүридэл шэнжэлгэ, hурагшадые зүбөөр бэшүүлжэ hургалга ямар удха шанартайб» гэhэн темэдэ хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат Нима Будаевич Дугаров гэгшэд лекцинүүдээ зорюулаа. Национальна hургуулинуудай научно-шэнжэлгын институдай буряадай филиалай ахалагша сотрудник, педагогическа эрдэмэй кандидат Б. Б. Батоев, хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат Г. О. Туденов, түүхын эрдэмэй кандидадууд В. С. Хонташкеев, А. С. Ваннов гэгшэдэй лекцинүүд бидэниие ехэтэ hонирхуулhан байна. Мүнөө үеын хэшээлнүүдэй эрилтэнүүд тухай олон хүнүүд лекцинүүдые уншаа.

Мүн баhа уран зохёолшодтой хани халуун уулзалга үнгэргэгдөө. СССР-эй Верховно Соведэй депутат, РСФСР-эй Гүрэнэй шангай лауреат, республикын арадай поэт, Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшэ Н. Г. Дамдинов түрүүтэй уран зохёолшод Ч-Р. Намжилов, В. Петонов, Ц-Д. Дондогой, Ц. Галанов, Социалис Ажалай Герой Ц. Номтоев гэгшэд ерэжэ, шүлэгүүдээ уран гоёор уншаhан байна. Буряадай телевидени болон радиогой хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзалга үнгэргэгдэжэ, олоной hонирхол үүсхээ. Хүдөө нютагуудай багшанар өөhэдынгөө дурадхал, hанамжануудые оруулаа...

Сүлөөтэй сагтаа түб хотынгоо театр, кинодо багшанар ошоо, экскурсинууд үнгэргэгдөө. Буряад хэлэ, бэшэгэй ба литературын таhагые даагша, институдай методист Цыренова Цыпилма Будаевна hарын мэргэжэл дээшэлүүлхын курсые шадамар бэрхээр хүтэлбэрилөө гэжэ тэмдэглэхээр.

Ц. САМБОЦЫРЕНОВА,
Хэжэнгын районой Чисааньш дунда hургуулиин багша.

ЗАЛУУ ҮЕТЭНЭЙ ЭСТАФЕТЭ

СМОЛЕНСК. Хэтэ мүнхын гүбээгэй дэргэдэ хабарай тарилгада шалгараhан комсомолшууд Смоленскэ областиин пионернүүдhээ МТЗ-80 түхэлэй «Беларусь» 14 трактор hаяхан тушаажа абаа.

Түмэр түдэгэ болон саарhа суглуулжа, хүдөө ажахын хүдэлмэридэ ажаллажа олоhон hурагшадай мүнгөөр эдэ тракторнууд бүтээгдэhэн байгаа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ тэдэнэй үетэндэл адли колонно байгуулхые эндэхи пионернүүд шиидэнхэй.

Саманта Смит—нүхэр Ю. В. Андроповто бэшэг бэшэhэн американ hурагша. Мүнөө тэрэ Ю. В. Андроповой уряалаар Москва ерээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Саманта Смит түрэлхидтэйгөө «Советская» гостиницын дэргэдэ.

ТАСС-ай фото.

АГУУЕХЭ ГЛИНКЭДЭ ЗОРЮУЛАГДАНА

СМОЛЕНСК. М. И. Глинкын нэрэмжэтэ хүгжэмтэ фестиваль hая эндэ эхилээ. Мүнөө жэлдэ искусствын энэ заншалта hайндэртэ ороной олохон хото городуудhaa зохёохы ажалтанай коллективүүд болон гүйсэдхэгшэд суглараа.

Белоруссиин ба СССР-эй Соёлой министерствын симфоническа оркестрнүүд, Киевэй эрэшүүлэй хоорой капеллэ, Волгын арадай хоор, СССР-эй арадай артистнууд С. Данилюк, А. Соловьяненко, Д. Гнатюк, бусад уран бэлигтэн соёлой ордонгууд болон хүдөөгэй клубуудта концерт үгэхэ юм.

Ородой классическа хүгжэмэй үндэhэ hуури табигшын тоонто нютагта Новоспасск тосхондо фестиваль түгэсхэхэ байна.

(ТАСС).

КУРСК ШАДАР БОЛОhОН БАЙЛДААНАЙ 40 ЖЭЛЭЙ ОЙ

«ЦИТАДЕЛЬ» ГЭЖЭ СЭРЭГЭЙ ЯБУУЛГЫН ХОСОРОЛГО

Дүшэн жэлэй саана, 1943 оной зун, дэлхэйн хоёрдохи дайнай саашанхи ябадалда болон тэрэнэй түгэсхэлдэ ниилээд ехэ нүлөө үзүүлhэн түйлан ехэ тулалдаан Курск шадар болоhон юм. Энэ тулалдаанда совет сэрэгшэд немец-фашис 30-аад, тэрэ тоодо долоон танкова дивизиие hамна бута сохиhон байгаа. Курск шадархи тулалдаанай үрэ дүн уласхоорондын байдалда ехэ нүлөө үзүүлээ. Бүхы дэлхэй . фашис Германиин бута сохюулан hалаха hандарха байhые мэдэрhэн байха юм.

«Курск шадархи тулалдаан дэлхэйн хоёрдохи дайнай ябуулгануудай эгээл томо ехэнүүдэй нэгэниинь болохо юм. Энэ тулалдаанда вермахт үзэгдөөгүй ехээр hамна сохюулаа» — гэжэ Франциин мэдээжэ түүхэшэн полковник А. Константини бэшэнэ.

Курск шадар немец-фашистнууд добтолгын оруулhан hүрэхэдэ, «дэлхэйн хоёрдохи дайн ямараар дүүрэхэб гээд уридшалан мэдээжэ болоо hэн. «Курскын hүүлээр Гитлерэй арминууд дахинаа нэргэжэ шадаагүй, 1945 оной май хүрэтэр тэрьедэхэ баатай болоо hэн» гэжэ Англиин түүхэшэн Дж. Джукс тэмдэглэлэн байгаа. «Энэмнай дэлхэйн хоёрдохи дайнай түйлай ехэ тулалдаан ба танкнуудай угаа ехэ байлдаан оолопониинь лабтай» гэжэ Американ түүхэшэн ба журналист Солсоери мэдэрээ hэн.

Курск шадархи тулалдаанай шиидхэхы нүлөөтэй байhые Гитлерэй генералнууд мэдэрхэ баатай болоо hэн. «Цитадель» гэжэ ябуулгын буруу hүрэhэнhөө уламжалан бидэ яаха аргагүй диилдэбди», — гэжэ Гудериан бэшээ hэн.

Немец сэрэгшэдэй «Цитадель» гэжэ ябуулга холын бодолтой бэшэ, харин хизаарланги байпан дээрэhээ тэрэнэй буруу hүрэлтэ стратегическэ талаараа тиимэшье ехэ хохидолтой бэшэ байhан юм гэхэ мэтээр зарим нэгэ баруунай авторнууд дэлхэйн хоёрдохи дайнай түйлай ехэ тулалдаанай үрэ дүн ба удха шанарыень доошолуулха гэhэн худал хуурмаг ябуулгануудаа бэелүүлхые оролдодог байна.

Үнэхөөрөөшье, иимэ тобшолол бодото байдалда лаха аргагүй зүрюу байна. «Цитадель» гэжэ ябуулгада бэлэдхэл, тэрэниие бэелүүлхэ гэhэн хүсэл, Курск шадархи добтолгодо орохо түсэб гэхэ мэтэнүүд бүхыдөө Гитлерэй сэрэгэй холын, шиидхэхы бодолтой байhыень гэршэлнэ. Тэрэ хадаа Совет Арминн гол хүсые бу-

алдажархиhан стратегическэ үүсхэлээ hэргээжэ, фашис нэгэдэлээ бэхижүүлжэ, дайнай ябасые өөhэдынгөө аша туhада табиха hанаатай байhан юм.

«Командир бүхэн, рядовой бүхэн энэ добтолго гээшэ айхабтар шиидхэхы удхатай юм гэжэ ухаандаа ойлгон ,хадууха ёhотой» гээд Курск шадар добтолгодо бэлэдхэхэ гэhэн Гитлерэй өөрын гар табилгатай вермахтын ставкын 6-дахи захиралта соо тэмдэглэгдэнхэй байгаа.

Курска дүхэригтэ добтолго эгээл hайн соединенинүүдые, эгээл hайн буунуудые, эгээл hайн командирнуудые, шадаал hаа зэр зэбсэг ехээр, гамгүй хэрэглэхэ ёhотой гэжэ захиралта соонь эрилтэ табигдаhан байгаа. «Энээнhээ бэшэ ямаршье добтолго иимэ hайнаар бэлэдхэгдээгүй юм», — гэжэ вермахтын 48-дахи танкова корпусой штабай начальник байhан Ф. Меленти гэршэлнэ.

Курск шадар дайсан 50 шэлэгдэмэл дивизинүүдые (тэрэ тоодо 14 танкова, 2 моторизованно) суглуулhан байгаа. Бүхыдөө немец-фашис бүлэглэл 900 мянгаад хүнтэй, арбаад мянган миномет болон томо ехэ буутай, 2700 шахуу танк болон өөрөө ябадаг томо буутай, хоёр мянганhаа дээшэ самолёдтой байhан гэхэ. 1943 оной июль хүрэтэр Германида гаргаhан шэнэ түхэлэй «Пантера» ба «Тигр» гэдэг танкнуудаа болон зузаан хуягтай «Фердинанд» гэжэ өөрөө ябадаг томо буунуудаа булэысень шахуу фашис ударидагшад Курск шадар эльгээhэн юм.

Хизаарланги добтолго хэхээ иимэ ехэ бүлэглэлэй байгуулагдадаггүйнь мэдээжэ ха юм даа. Гитлерэй командовани ехэ далайсатай ябуулта бэлдээ hэн. Тиигэбэшье тэрэниие Совет Арми сэсэн мэргэн ба баатар габьяата ябуулгаараа буруу hүргэhэн байгаа.

Зарим нэгэн буржуазна авторнуудай бэшэhэн олохон зохёолнууд дотор немецүүдэй добтолгын бута сохюулhан баримтанууд Совет Армиhaa болоогүй, харин англо-американ сэрэгүүдэй Сицилидэ буухадань, Гитлерэй командовани «Цитадель» гэжэ ябуулгаяа «гэнтэ болюулhан юм» гэжэ Курск шадархи тулалдаанай түүхые хазагайруулха ябадал мүнөөшье хүрэтэрөө үзэгдэhөөр.

Союзнигуудай Сицилидэ буухада, Германиин стратегическэ байдалынь нэгэ бага муудаhан юм бэзэ, тэрэнь Курск шадархи тулалдаануудай ябуулгада ехэ нүлөө үзүүлжэ шадаашьегүй, шадахашьегүй байhан гэхэ.

Харин тэрэниие Европодо хоёрдохи фронт нээгдээ гэжэ тоолохын аргагүй байгаа, тэрэнэй нээгдэтэр үшөө холо байhан юм.

Союзнигуудай Сицилидэ буумсаарнь, июлиин 10-да, Гитлерэй ставкаhaa «Цитадель» гэжэ ябуулга үргэлжэлүүлэгдэхэ ёhотой гэhэн заабари үгтөө hэн. Үглөөдэрынь фашис сэрэгшэд Курск руу орохоор шэнэ hэдэлгэнүүдые гаргаhан юм. Тэдэ гол добтолгынгоо хараа шэглэлыень hэлгэhэн юм. Шэнэ танкова нэгэдэлнүүдые оруулаа hэн, теэд амжалта түйлабагүй. Июлиин 12-то баруун ба Брянска фронтнуудай совет сэрэгшэд Орёлой плацдарм дээрэhээ шанга добтолгодо ороо hэн. Курск руу урда талаhаань орохые hанаhан дайсанай сохилтын бүлэглэлэй зүүн талаhаань, Прохоровско тосхон шадар Воронежской фронт эсэргүүсэлтын сохилто хээ бэлэн. Тэрэнэй hүүлээр немец-фашис сэрэгшэдэй байдалда hүйд ушаржа, Курско-Орловско дүхэригтэ тон ондоо байдал тохёолдоо hэн. «Центр» гэжэ фашис бүлэг армиин совет сэрэгшэдэй сохилто доро добтолгын ябуулгануудhaa арсаха баатай болоно, хамгаалалтада ороо hэн.

Июлиин 19-дэ совет сэрэгшэдэй Орел шадархи дайсанай бүлэглэлые хүреэлэлгэдэ оруулха болоходонь, «Цитадель» гэжэ ябуулгые болюулха, Харьковhaa Орел хүрэтэр үргэн ехэ дэбисхэр дээрэ хамгаалалтада орохо гэhэн hүүлшын шиидхэбэри вермахтын ставкада абтаhан байгаа.

Энэ үедэ союзнигуудай Сицилидэ буубашье, совет-германа фронт нацис Германиин гол хүсые шүдэрлэн hалгаадаг байгаа бшуу. Эндэ тэдэнэй дайнда хабаададаг армиинуудай 72 процентнь байhан юм. Сэхыень хэлэхэдэ, гансал иимэ байдал союзнигуудай Сицилидэ бууха арга боломжые ниилээд хүнгэдхөө hэн. Совет Армиин Курска дүхэриг шадар добтолго хэхэдэ, немецүүд Итали руу нэгэ хэды дивизинүүдые хаяжа шадахаяа болиhон юм гэхэ.

Совет сэрэгшэд Курск шадарай тулалдаануудта вермахтын шэлэгдэмэл стратегическэ бүлэглэлнүүдые хяа бута сохижо илахадаа, совет сэрэгэй стратеги, оперативна онол шадабари болон тактика немец-фашис армиин сэрэгэй арга шадабариhаа ниилээд үлүү hайн байhыень гэршэлээ hэн.

Анатолий ЯКУШЕВСКИЙ,
полковник, түүхын эрдэмэй кандидат.
(АПН).

ТАСС • АПН

саанаhаа

ПРЕМЬЕР-МИНИСТРЭЙ ХӨӨРӨӨН

[illegible] люционно Гренадые экономическа талаhаань хашажа, харшалжа, дайсан харша хараа шэглэл баримталан бэелүүлнэ. Түбэй Америкэ тушаа бэелүүлдэг политикадаа Сагаан байшан гол түлэб Гондураста түшэглэнэ. Ушар иимэhээ тэрээндэ сэрэгэй ба экономическа ехэ туhаламжа, дэмжэлгэ үзүүлнэ гэжэ М. Бишоп хэлэбэ. Сандинис революцида эсэргүү соносхогдоогүй дай үүдхэhэн Сомосын бандидууд энэ ороной газар дайда дээрэ hүрган бэлдэгдэнэ.

ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ...ЭГШЫН МЭДҮҮЛГЭ

[illegible] мэдүүлээ. Мүнөө СССР-эй ба бусад социалис оронуудай аха дүү ёhоной туhаламжын ашаар Польшын экономикын hэргэжэ, hайн үрэ дүнгүүдые үгэжэ байхадань, тэрэ бүүлтануудые хэхэ hэн гү? Рейганэй эрилтэнүүд манай дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсалга болохоhоо гадна, манай национальна нэрэ хүндые баhамжалан доромжолhон ябадал болоно.

...ЖЫН ХОЛБООН hЭРГЭЭГДЭЭ

[illegible] дан авиацида гайхамшагта үйлэ хэрэг болобо. Хүнүүдые, ашаа зөөлгын хэмжээн даб дээрэ багашаг байhаар. Энэнь дайнай hүүлэй экономическа хүгжэлтын бэрхэшээлнүүдhээ үндэhэтэй. Тиигээшье haань, «Хангкхонг Вьетнам» гэhэн тэмдэгтэй самолёдууд республикын ниислэл Ханойhoo гансал Хошимин, Дананг, ороной бусад хотонууд бэшэ, харин аха дүү, Лаосой, Кампучиин ба бусад гүрэнүүдэй ниислэл хотонууд тээшэ ниидэнэ.

КУБЫН КОММУНИСТНУУДАЙ ПЛЕНУМ

ГАВАНА. Кубын Компартиин ЦК-гай долоодохи пленумэй эндэ болошо, үнгэрhэн үедэ республикын социально-экономическа хүгжэлтын дүнгүүдые хаража үзэбэ. Дотоодын политикын талаар уласхоорондын оршом соо партиин бэелүүлдэг ажал ябуулга тухай Кубын Компартиин ЦК-гай Политбюрогой элидхэлые тэрэ баталаа. Пленумдэ хабаадагшад хэhэн хүдэлмэриингөө дүнгүүдые нэгэн hаналтайгаар пайшаахадаа; партиин түсэбүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ бүхы арад зоной гаргаhан хүсэлэл оролдолгонуудай шухала удха шанартай байhые тэмдэглэбэ.

Кубын Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, республикын Гүрэнэй Соведэй ба Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Фидель Кастро пленум дээрэ түгэсхэлэй үгэ хэлэhэн байна.

ЯДЕРНА БУУ ЗЭБСЭГГҮЙ ЗОНО БАЙГУУЛХА

СТОКГОЛЬМ. Европын хойто хубида ядерна буу зэбсэггүй зоно байгуулха тухай hанал бодолые бэелүүлхэ шухала гэжэ элитэ мэдээжэ политическэ ажал ябуулагша, Женевэдэ буу зэбсэгүүдые хуряаха комитедтэ Швециин делегациие толгойлогшо Май-Бритт Теорин хэлэбэ. Иимэ зоные байгуулха гэhэн хүсэл эрмэлзэл Швециин гадаадын политикын гол зүйл болохо ёhотой гэжэ тэрэ Швециин социал-демократическа хүдэлмэришэнэй партиин орган — «Тиден» журналай хуудаhанууд дээрэ толилуулhан статья соогоо тэмдэглэнэ.

М.-Б. Теориной hанамжын ёhoop, Европын хойто хубида ядерна буу зэбсэггүй зоные байгуулга Европын хойто хубидахи байдалые тогтууритай hайн болгохо байна. Гадна тэрэ оршон тойронхи районуудта ядерна буу зэбсэгэй тоое хизаарлаха, хойто оронуудта зүрюугээр ядерна добтолго хэхэ аюулые бага болгохо, мүн тэдэнэй хоорондохи харилсаае улам hайжаруулха юм.

БОНН. Баруун Германиин улам олон хүнүүд, эгээл элдэб политическэ партинуудай ба ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд буу зэбсэгүүдые хуряахын, эб найрамдалай түлөө, американ «Першинг-2» ба далита ракетэнүүдые ФРГ-дэ тараан тодхохо гэhэн түсэбтэ эсэргүү хүдэлөөндэ улам эдэбхитэйгээр хабаадана.

Европые ядерна буу зэбсэггүй зоно болгохын түлөө ФРГ-гэй металлистнуудай профсоюз тэмсэнэ. НАТО-гай эдэ гутамшаг муухай түсэбүүдые бэелүүлгэ Европодо ядерна хёмороо зүришэлдөөнэй аюулые улам үргэдхэхэ, байна гээд энэ профсоюзай нэгэдэлэй мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ. Гансал ядерна бэшэ, харин химическэ, бактериологическа буу зэбсэгүүдые гүйсэд дүүрэнээр усадхаха эрилтэ профсоюз табина.

НАТО-гай ХАРХИС ТҮСЭБҮҮДЫЕ БУРУУШААЛГА

«Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ американ ядерна ракетэнүүд хадаа түрүүлэн добтолго хэхэ буу зэбсэг болоно, — гэжэ Нюрнбергын профсоюзай эмхиин мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. — Буу зэбсэгүүдые саашадаа үргэнөөр бүтээн гаргалга ракетэнүүдые тараан тодхохо, хүн түрэлтэндэ бүри ехэ аюул тохёолдуулха байна».

ТОЛИ

БУХЫ ОРОМНАЙ БАМ БАРИНА
АЛДАРТА ОЙДОНЬ ЗОРЮУЛАН
БУДАМШУУ ЗЭМЭЛНЭ
ШЭНЭ ҮЕЫН ШЭНЖЭТЭЙ

Байгал-Амарай магистралиин барилгада анха түрүүн ошоһон хүнһөө: «Эндэ эгээл онсо анхармаар шэнжэнь юун гэжэ һананат?» — гээд асуухада, бодожо үзэнгүй иигэжэ харюусадаг: «Эбтэй зетэйгээр хүдэлжэ байгаа элдэб үндэһэ яһатадай түлөөлэгшэдэй интернациональна ёһо гурим». Тон зүб даа! Түрүүшынхеэшье, хоёрдохёошье, гурбадахяашье, арбадахяашье тиишэ ябахадаа, энэл онсо өөрсэ мэдэрэлни улам хурсадажа байгаа юм.

БАМ-ай оршондо хүрэһөөр лэ энэ барилга бүгэдэ арадай хэрэг гэжэ эсэслэн этигэхэш. Бүхы совет ороной хизаар бүхэнһөө ерэһэн хүнүүдтэй алхам бүхэндөө анда нүхэд боложо уулзахаш, харин барилгын эршэ, дэлисэ тухай эндэ дурдаһанайшье үлүү ааб даа.

Мүнөө агууехэ барилга дээрэ бүхы юумэниинь эмхи гуримтай боложо, ээлжээ эхиеэ оложо байнхай ааб даа. Майхан соогуур байдаг романтигуудай саг домог болонхой. Бар тайгын гүн худар гартаа һүхэ бариад, зуун жэлэй нарһануудые унагаажа ябадаг папагар һахалтай, пүүд балсантай хүбүүдыешье харахагүйт. Зүгөөр оронноймнай карта дээрэ ехэ барилгануудайнь тоб гэмэ тодо адресууд бии болонхой. Буурал Байгалһаа Агууехэ Номгон океан хүрэтэр зуралзаха шэнхинээтэ замые барилгада сэдьхэл зүрхэнэйнгөө ульһа, шэнээ хүсэеэ зорюулха хүсэлтэн үсөөрнэгүй, харин үдэрһөө үдэртэ олошоржо байна.

Заха хизааргүй үргэн уужам Совет оронноймнай булан тохой бүриһөө нэгэл удхатай — БАМ-ай барилгашадай бүлэдэ ябахыень гуйһан олон тоото бэшэгүүд орожол байдаг гээшэ. Барилгын эгээл хүшэр хүндэ участок гэжэ тоотой тоннельшэдэй эмхинүүдэй нэрэ дээрэ тиимэ бэшэгүүд илангаяа ехээр ерэнэ гэжэ онсолон тэмдэглэмээр.

Һаяхана «БАМтоннельстройн» барилгын управлениин начальник Владимир Аслан-Бекович Бессоловтой яаралгүй һуужа, тэдэ бэшэгүүдэй дээжэһээ һонирхон уншаабди. Бэшэгүүд соо хэлэгдэһэн зүйл нэгэл шанги аад, тэрэ бүри сэдьхэл зүрхэ шэнээр доһолгоно.

Тэдэнэй зариманайнь удхатай уншагшадые танилсуулая:

дамжуулгын харуулагдаа һаа, ондоо хэрэгүүдээ орхёод, сэнхир экранай дэргэдэ һуужа гарадагби. Мүнөөхи очерк уншаһанайм удаа Хойто-Муяын тоннельшэд тухай репортаж хэдэ дахин харуулаа. Тиигээд байхадань, баатар зоригто барилгашадта хандажа, бахархажа, омогорхожо байһанаа элирхэйлһэн бэшэг бэшэжэ эльгээхэ хүсэл түрөөб.

Би өөрөө тон юрын мэргэжэлтэйб—областной больницада медсестрагаар хүдэлдэгби. Тиимэл хадаа айхабтар хүшэр хүндэ эрхэ байдалда, аюултайшье газарта хүдэлдэг эрэшүүлые илангаяа ехээр хүндэлдэг хүм. Холын Украинада Таанадай ажалай амжалтаар, үдэр бүриин хүнгэн бэшэ хэрэгүүдээр һонирхожо, омогорхожо һуудаг эхэнэр бии гэжэ мэдыт. Гансашье намда бэшэ, харин олохон лэ совет хүнүүдэй сэдьхэлдэ Танай баатаршалга, Танай хэрэгүүд һайн хүсэл, эрмэлзэл түрүүлнэ гэжэ баталан хэлэхэ байнаб.

Ехэ илалта ерээдүйдэ хүсэгшэ ПАЛАМАРЧУК С. С. Чернигов хото».

Манай үеын ХҮН

ҮНДЭР ЭРМЭЛЗЭЛЭЙНЬ ҮНЭТЭ ГЭРШЭНҮҮД

«Танда бэшэнгүй байха аргам үгы. Би Эстониин ССР-эй Кохтла-Ярве хотодохи «Сомпа» гэжэ шахтада хүдэлдэгби. БАМ тухай һураг суу оло дахин дуулаһан, бамайхидые телевизорээр хараһаншье байхаб. Зүгөөр тиишэтнай ошохо гэжэ шиидэгшэгүй һэм. Харин мүнөө шахтер-проходчик хүнэй хэхэ ажал бии гэжэ мэдэхэдээ, энэ асари ехэ хэрэгтэ хубитаяа заабол оруулха уялгатайгаа ойлгобоб.

Тэндэтнай һониншье, хүсэл зоригоо туршан, хүнэй хэхэ хүндэтэйшье хүдэлмэри хүлеэжэ байна бшуу. Гэр бүлынгөө гэшүүдтэй зүбшэн хэлсээд, БАМ, танда ерэжэ, нэгэшье һаа, тоннель энэ өөрынгөө гараар малтаха гэжэ шиидэбэб. Проходчик болгожо намайе абахыетнай гуйнаб.

Виталий Николаевич СМИРНОВ, Эстониин ССР, Кохтла-Ярве хото».

«Правда» газетэ һаяхана уншаад, БАМ-ай тоннельшэдэй ажал хүдэлмэреэр тон һонирхобобди. Бидэ мүнөө үедэ Донбасста проходчигуудаар хүдэлжэ байнабди. Тиибэшье ДнепроГЭС-тэй, Комсомольск-на-Амуре болон Магниткатай жэшэмээр агууехэ барилгада хабаадаха халуун хүсэлтэйбди. Юуб гэхэдэ, эдэ барилганууд, мүн танай БАМшье залуушуулай хүсэл, зоригой хэрэг шуу. Тиимэһээ манай гүйлтые анхаржа, БАМ ерэхыемнай зүбшөөгыт».

В. БУРСОВ, Н. ВИТРУК, Г. БУРСОВ, Ворошиловград, Юбилейный тосхон».

«Би, Шилов Владимир Николаевич, БАМ тухай олон юумэ уншаһан, тэндэхи тоннельнүүдэй, тодорхойлбол, Хойто-Муяын тоннелиин барилга тухай дуулаһан байнаб. Тэндэ хэрэглэгдэдэг техникэтэй «Метрострой» гэжэ журналай хуудаһанууд дээрэ танилсааб. Иимэ дэлисэ ехэтэй барилгада хүдэлхэ үнинэй хүсэлтэй һэм. Өөрөө 5-дахи разрядай электрогазо-гагнуургашанби, диплом бии. Кривой Рогтохи эгээн томо доменно пеэшэнэй барилгада хабаадааб. «Запорожсталь» заводтошье ажаллааб. Мүнөө үедэ тэрэл заводой туршалгын цехэй бригадир тушаалтайб. 33 наһатайб. Өөрөө үни хада БАМ ябашаха һэм, теэд партиин райком намайе бүридэлһөө гарганагүй, ушар юуб гэхэдэ, тэндэ ямаршье эмхидэ орожо хүдэлхыемни, тиин партийна документнүүдыемни хайшаншье эльгээхэеэ мэдэнэгүй ха юм. 1971 оноо хойшо КПСС-эй гэшүүн хүм. Хэрбээ тодорхой эмхи зургаанай, жэшээлхэдэ, танай «БАМтоннельстройн» уряал эльгээгээ һаа, намайе табиха байна бшуу. Хүдэлхэ хүсэншье, хүсэлшье ехэ. Уряал эльгээхыетнай гуйнаб.

Хүндэлэгшэ В. И. ШИЛОВ. Запорожи хото».

«Сайн байна, нүхэр начальник!

Нэн түрүүн болохоёо байгаа һайндэрөөртнай, амаршалжа, хүнгэн бэшэ ажалдатнай шэнэ амжалта хүсэнэб. Би тантай танил бэшэб. Тиибэшье һаа, БАМ-ай барилгада хабаадаха хүсэлтэй байһанаа элирхэйлжэ, хүдэлмэришэ гарнууд танда хэрэгтэй һаань, дуулгыт гэһэн энэ гүйлтагаигаар ханданаб. Би электрослесарь-хабсаргагшын, автомашинын жолоошоной мэргэжэлтэйб, тиихэдэ шулуушанаар хүдэлжэ ядахагүйб. Шэнэ байрануудта пеэшэн зохёон табиха хэрэгтэй болоболнь, эндэшье минии шадабари туһатай байжа магад. Өөрөө би Хяагта хотодо нютагтайб, тиимэһээ минии түрэл Буряад орондо БАМ-ай барилгын намгүйгөөр ябажа байһанда һанаа сэдьхэл тэнюун һууха аргамгүй болонхой.

Урданьшье БАМ ерэжэ ядаагүйб, зүгөөр үхибүүдни бишыханууд һэн. Мүнөө хүл дээрэ гараа.

Энээнһээ урда тээ Запорожиин ГРЭС-эй барилгада хабаадаһан намтартайб. Мүнөө бүхы гэр бүлэтэеэ нүүжэ ерэхээр бэлэнби.

Хүндэлэн үлэгшэ БОЛЬШАКОВТОНОЙ бүлэ. Запорожиин область, Энергодар хото».

«Хүндэтэ нүхэд! Бидэ 24—25 наһатайнуудбди. Үнинһөө хойшо комсомолшуудай эрхилдэг габшагай барилгада хүдэлхэ хүсэлтэй һэмди. Иимэ ехэ үйлэ хэрэгүүдэй бүтэжэ байхада, хажуу тээһээнь адаглан хаража һууха гээшэ таагүй шэнги. «Мэндэ амар, нүхэр!» гэһэн дамжуулга радиогоор шагнаад, Хойто-Муя шадарай асари ехэ тоннель малталгада хабаадаха гэжэ шиидээбди. Мэргэжэлнэй танда таарахагүй байжа магад, юуб гэхэдэ, нэгэмнай бухгалтер, нүгөө хоёрнай оёдолшод юм. Тиибэшье һаа, танай һуралсал-үйлэдбэриин комбинадта ошожо, барилгын мэргэжэлтэй болохоор бэлэмди.

Манай бэшэгые харюугүйгөөр бү орхиит. Харюу хүлеэжэ ядан үлэнэбди.

Хүндэлэгшэ комсомолшууд ЛЕНА, ЛИДА, НИНА. Казахай ССР, Караганда хото».

«Сайн байна! Ленинград хотын машина бүтээдэг нэгэ заводой залуу хүдэлмэришэд энэ бэшэг танда зорюулан эльгээбэ. Нүхэднай Хойто-Муяын тоннелиин барилгада хүдэлдэг юм. Тэдэнтэй уулзажа хөөрэлдэхэдөө, габшагай ажал хүдэлмэри, эрхэ байдал тухайтнай һонирхоһон юумэеэ бултыень һуража абаабди. Сибирьтэ ажаллаха, ажаһууха гээшэ хүнгэн бэшэ ааб даа. Тиибэшье һаань, гүн тайга, Байгал далайе, БАМ-ай рельснүүдые хараха айхабтар ехэ хүсэлтэйбди. БАМ-ай һүүлшын — Кодарай — тоннелиин малтагдажа эхилһэн тухай дуулахадаа, тиишэ хүдэлхэеэ ошохо гэжэ эсэслэн шиидээбди. Ажалда абаха гээ гүт? Хүдэлмэришэд мүнөө үень хэр хэрэгтэй хэб? Энэ бүгэдэн тухай дары мэдээсыт.

Бидэнэй мэргэжэл гэхэдэ, нэгэмнай 5-дахи разрядай электро-гагнуургашан, бусаднай бултадаа двигательнүүдые туршан шалгадаг мотористнууд юм. Техникэдэ барандаа дүршэл шадабаритайбди. Гэр бүлын байдал гэхэдэ, булта һамгатайбди. 25-һаа 27 хүрэтэр наһанайбди.

Бүлэг хүдэлмэришэдэй дагбаряар ЖОЛУДЕВ ЕВГЕНИЙ НИКОЛАЕВИЧ. Ленинград, Демьян Бедныи үйлсэ, 29».

«Сайн байна, хүндэтэ нүхэд! Намда туһалыт гэһэн гүйлтатайгаар Танда ханданаб. Ушар юуб гэхэдэ, танай барилгада ошожо хүдэлхэ хүсэлтэйб. Энэ намда тон шухала удха шанартай гэжэ ойлгыт!

Минии эдэ үгэнүүдые анхаралтайгаар уншыт, арсаһан харюу эльгээхэеэ бү яарыт. Һүүлшын үедэ барилга тухай һанални толгойһоом гаранагүй. Би комсомолкоб. Тиимэл хадаа хүшэр хүндэ зам шэлэхэ эрхэтэйб гэжэ һананаб. Эгээл хэрюусалгатай газарта хүдэлхэ гээшэ минии үеын комсомолшуудта ёһотойл зол жаргал мүн. Тиимэһээл өөрынгөө энэ наһан соо хэхэ, бүтээхэ тон гол шухала хэрэгһээ хажуу тээ үлэшэнхэйб гэһэн бодолни намайе тамална.

...Би плиточник-облицовщик-мозаичник гэһэн мэргэжэлтэйб. Байгша оной сентябрь һарада 19 наһаяа гүйсэхэм. Эды наһа хүрэтэрөө мүртэй юумэ хэжэ шадаагүйм харамтай.

Юрэдөөл, намайе ажалда урииит гэжэ дахин дахин хэлэхэ, гуйха байнаб. Бэшээр аргамни үгы. Минии комсомолой билет хадаа зол жаргалай орьёл тээшэ, хүшэр хүндэшье, агууехэ замай барилга тээшэ зориһон харгые нээхэ мандат мүн ха юм.

Би комсомолдо этигэдэгби, тиимэһээ комсомолшье намда этигэһэй, хүшэр тушаал даалган найдаһай гэжэ хүсэнэб.

Таанадые амаршалагша ЗУЕВА НИНА. Первоуральск хото».

«Хойто-Муяын тоннелиин барилгашадта.

Һаяхана 15 километр утатай Хойто-Муяын тоннель малтагшадай эрэлхэг зориг тухай очерк «Правда» газетэ дээрэ уншааб. БАМ-ай барилгын эхилһэн сагһаа хойшо тэрээн тухай хөөрэһэн материал бүхэниие газетэдэ алгадгүй уншадагби. Хэрбээ телевизорээр

...Эдэ бэшэгүүдтэй танилсаад байхадам, «БАМтоннельстройн» барилгын управлениин начальник Владимир Аслан-Бекович Бессолов иигэжэ хэлээ һэн:

—Иимэрхүү бэшэгүүд угаа олоор ерэдэг. Тиимэһээ бултанай гүйлтые дүүргэжэ яашье шадахагүй байдагбди. Манай уряалаар ерэжэ хүдэлэгшэд гол түлэб найдамтай зон юм. Тэдэнэр эндэхи хүйтэн уларилтай газар дайдада дадажа, һүүлэй һүүлдэ дурлажа, нютагжадаг гээшэ. Тэдэнэй хүдэр гараар амжалтамнай шэрээгдэнэ. Манай ажал хэрэгүүд тушаа сэг үргэлжэ олондо мэдээсэн байдагайнь түлөө журналистнуудта баяр баясхалан хүргэнэбди. Һүүлэй үедэ тоннельшэдэй амжалта тухай бүхы газетэнүүд дээрэ бэшэгдээ. Тиигээд лэ дахинаа бэшэгүүд, телеграммануд адхаржа эхилбэ.

Бессолов нэгэ телеграмма намда һарбайба.

Хүндэтэ Владимир Аслан-Бекович! Коллективэйтнай амжалта тухай мэдээсэл «Правдада» уншажа баясааб. Үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, зориг түгэлдэрөөр ажаллажа, БАМ-ай газар дорохи агууехэ трассые саг соонь ашаглахые хүсэнэб.

Танай нүхэр Татьяна Федорова, Москвагай метростройн начальнигай орлогшо».

Эдир зүрхэнэйнгөө уряалаар иишэ ерэхэеэ романтигууд дэмы эрмэлзэнэгүй. Москвагай метро барилсаһан эхэнэрнүүдэй нэгэн, гушаад оной комсомолкын энэ баясхаланта телеграмма хадаа түрүүшын совет табан жэлнүүдэй ажалай баатарнуудай эстафетэ найдамтай гарнуудта дамжуулагданхай гэжэ гэршэлэн харуулна бшуу. Үнэхөөроошье, Соведүүдэй ороной залуу ажалшадай интернациональна эбтэй бүлын гэшүүд ямаршье хэрэгые халан үргэлжэлүүлхэ хабатайл!

В. ОРЛОВ.

МОНГОЛ НОМОЙ ВЫСТАВКЭ

Монголой Арадай Республикын 62 жэлэй ойн баярта зорюулагдаһан монгол номуудай арбан хоног һаяхан Улаан-Үдэдэ нээгдээ. Иимэ выставкэнүүд олон хотонуудта, Москвада, Ленинградта, Ташкентдэ, Эрхүүдэ үнгэргэгдэбэ.

Буряадай хэблэлэй гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшын орлогшо М. Н. Шадонов тус выставкые баяр ёһололой оршон байдалда нээгээ. Улаан-Баатарай багшанарай институдай багша Доржпүрэвын Намжил үгэ хэлэжэ, выставкэ эмхидхэгшэдтэ халуун баярые хүргэбэ.

Монгол литературын худалдаа наймаанай выставкэнүүд, уншагшадай уулзалганууд, һонирхолтой үдэшэнүүд энэ үдэрнүүдтэ эмхидхэгдэжэ байна. СССР-тэ жэлһээ жэлдэ монгол уран зохёолшодой номууд олошорно.

Һүүлэй жэлнүүдтэ манай гүрэндэ 315 ном, брошюра гаргагдажа, 10,2 миллион хэһэгээр хаа хаанагүй тараагдаа. МНРП-гэй гол шухала документнүүд, материалнууд, ороной ажал ябуулагшадай, эрдэмтэдэй хүдэлмэринүүд совет уншагшадта зорюулагдана. Ниитэ-политическэ ба социально-экономическа литературын оршуулганууд миллионһоо дээшэ хэһэгээр хэблэгдэн гарадаг болонхой.

СССР-эй арадуудай 21 хэлэн дээрэ Монгол ороной номуудые манай хүнүүд уншана. Нацагдорж, Ц. Дамдинсурэн, В. Ринчен, Н. Намдаг, Ч. Лодойдамба, Л, Түдэб, С, Эрдэнэ гэгшэдэй, мүн бусад авторнуудай зохёолнууд совет уншагшадта үнинэй мэдээжэ болонхой. Олон антологи, суглуулбари соо тэдэнэй зохёолнууд мүн лэ оруулагданхай.

1981—1982 онуудта «Монгол литературын библиотекэ» гэһэн тусхай хэблэлээр олон ботинууд барлагдан гараа һэн. Тэдэнэй нэгэн соо урдань хэблэгдэһэн, мэдээжэ болоһон олон зохёолнууд, тодорхойлбол, Н. Банзрагчын «Харгы зам» гэһэн роман Ж. Пурэвэй «Һэшхэл», С. Лочиной «Сэдьхэлэй гэрэл» гэһэн роман толилогдоо бэлэй. Удаань С. Эрдэнын, Д. Мягмарай зохёолнууд уншагшадай анхаралда дурадхагдаа һэн. «Монгол уран зохёолшодой рассказууд» гэһэн ном амяаран барлагдаа юм.

«Хазаар моритон», «Монгол онтохонууд», «Хүхюу туужанууд» болон бусад зохёолнууд олон хэлэн дээрэ үхибүүдтэ зорюулагдан гаргагдаа.

МНР-тэ хэблэгдэһэн 300 шахуу ном Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэһэн выставкэ дээрэ олоной анхарал татаа. В. И. Ленинэй, Ю. Цеденбалай хүдэлмэринүүд, статьянууд, мүн уран зохёолшодой рассказууд, шүлэгүүд эндэ бии.

«Сагай үнгэ» гэһэн рассказуудай суглуулбари соо барлагдаһан мэдээжэ уран зохёолшод Д. Нацагдорж, Ц. Дамдинсурэн гэгшэдэй, тэдэнһээ гадна мүнөө үеын бэлигтэй уран зохёолшод болохо Л. Түдэв, Б. Бааста, Д. Гармаа гэгшэдэй бүтээлнүүд олониитые һонирхуулжа байна.

Монгол-ород хэлэнүүдэй словарь, «Улаан-Баатар», «Монгол һайхан орон» гэһэн альбомууд, гоё үнгэтэй открытканууд, грампластинканууд энэ выставкэ дээрэ дэлгээгдэнхэй.

Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэһэн монгол номуудай арбан хоног заншалта болонхой. Совет монгол арадуудай таһаршагүй холбоо барисаае энэ выставкэ элирхэйлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Выставкын үедэ.

М. СУТУРИНАЙ фототекст.

Дээдэ-Онгостойн «Березка» лагерьта.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Будамшуу

АЛИМБУУРДАГШАД

Аршаанта хадын хаяае, алтан уулын хормойе хадхаад алтарганаһаа нэршэлэн Харганаа нютаг халюуржа харагдалай. Бүхэн голой бүхы талые бүрхөөһэн хони, мал бүлэг бүлэгөөрөө тэниглэн бэлшэнэ. Ойро, холын ой хүбшын айлшан шоно айлай газаагуур хэзээ заланай ябаһан янзагүй.

Гэбэшье...

Хонишон Тугутовай хотон соо хоноод гараһан хонидой тоо ходоодоо үсөөрһэн шэнги. Үдэр бүри үсөөн болохо, хоног бүри хорохо янзатай. Хорёод толгой хорёо соонь хосороод хэбтээгүй юм аабза гэжэ хонидойнь бэлшээридээ гарахадань бэдэрээд үзэбэбди. Хубхай хохимойшье харагдабагүй. Яһанайнь үгы хада, мяханиинь хаана байхаб даа. «Хадаһаа халтиржа унаһан хаг шаазгайн мяхан олдохогүй, модонһоо халижа унаһан морин шоргоолжоной мяхан олдохогүй, уһанһаа сасажа үхэһэн загаһанай мяхан олдохогүй». Теэд зуһаг эрье хониной обоо собоо мяхан обёорогдомоор байха ёһотой һэн. Хотиргой гэдэһэгүйгөөр, хототой шуһагүйгөөр, һархинсагтай орёомоггүйгөөр, угайдхадаа, үреэһэншье бөөрэгүйгөөр хониной сула мяхан 20 килограмм сохом татахал һэн.

— Нүхэр Тугутов Владимир Дамбаевич! Дутуу хонидтнай дүтэ холуур үгы хэбэртэй. Хүбшын шоно хулгайлаа гү, али та алаад алимбуурдажархёо гээшэ гүт?

— Түрмын үүдые түлхижэ үзэһэн Тугутов балшыса танда баригдахагүй! Хардаха гэбэл, харуулагты, баримтануудаа. Ха-ха! Харатты, эдэ актнуудаар танай фактнуудые иигээд сохижорхихоб!» — гээд, хоозордоһон мэтэ дамбагар сааарһануудые стол дээрэ «пяс» шэдэжэрхибэ гэлэй.

Сагаан нөөхи саарһанууд дээрэнь хара бэхээр аржытар бэшээтэй актнууд. Үнэхөөроошье, гар табилгатай, бар тамгатай байбал даа. «Хорёонь сагаан — хотониинь хара» гэһэншүү саарһан дээрэ хара үзэгүүдээр хони мал бэлшэжэ амидырһан янзатай. «Би, Сэлэнгын районой Кировэй нэрэмжэтэ совхозой 3-дахи отделениин ветеринарна врач В. Борисова, нүхэр Тугутовай отарын хонидой үнэхөөрөө үбшэлжэ үхэһые гэршэлжэ, энэ акт бэшэбэб».

Худалша хүн хулгайша хүнэй дүү гэлсэдэгтэл Борисова Тугутов хоёр хуурмаг акт табяад хуушуур буузын мяха оложо эдихэ хонжооборин хэлсээ батлаһан байха юм. Долоон һарын турша соо долоон хониной дала, уусануудые далда оруулба.

— Хутагаа бүлюудэһэн хүн мяха эдихэ, хэлээ бүлюудэһэн хүн яла эдихэгүй, ха-ха-ха, — гэжэ байгаад, — эрьюулжэ мүлжэхэдэ хүзүүн амтатай, садахада сагаан хурьганай һүүл хатуу. — гэжэ байгаад, Тугутов хүйхэр гүзээгээ эльбээ гэхэ.

— Хойто хормойешни хони хурьгад гэшхэг, дотоодо хормой дээрэшни тоһо, өөхэн нялдат. — гэжэ Борисова үреэл айладхаа гэхэ.

Хойшоо хараагүй Тугутов хэр ажалша хүн юм? Эдихэдээ эрэ бар аад, хэхэдээ хашан хүйхэр байшаба. Февраль һарада нэгэ доро 9 хони гарзада оруулаад, арһыеньшье тушааха аргагүй залхуурһаар байтараа үжөөгөө юм. Мүнөөхи В. Борисовань мүн лэ хуурмаг актнуудые бэшээ һэн.

Дүн хамта 1166 түхэригэй гарзада ажахыгаа унагааһан худалша ветеринар, хулгайша хонишон хоёр хүдэлжэл байба. Совхозой дирекци, отделениин эрхилэгшэ, олон тоото зоотехмэргэжэлтэд, арадай хиналтын эдэбхитэд ажарайгаа хаража байгаа юм гэжэ гэнэн намда һанагдаа бэлэй.

Отделениин дарга Н. М. Хамуев отарада хамаагүй хүн бэшэ, хубиин хамаатай хүйхэр байшоо гэжэ элирүүлэгдэбэ. Одоол даа, «эхиниинь булангиртай байбал, адагынь — булангиртай». гэдэг ха юм. Үмсынгөө 5 толгой хонидые эгээл энэ отарада Хамуев асараад, ажахын бэлэн тэжээл үбһэн дээрэ барижа байгаа ха юм. Үхэл гарзын үүдэнэй онгойгдоходо, үү-татай, үмсымни хонид мүн хосорхонь гэжэ һэжэглээд, Тугутовай отарада түргэн дундаа гүйлгэжэ ерэбэ. 5 хонидынь табан янзаараа байхадань гүйгааша мүртөө голомхой Хамуев хонишондо:

— Хээли хэнзэтэй болоод, хонидни олошороо гэжэ һанаа бэлэйб. Һанааемни заһажа, хамтын хонидһоо гансаханшье толгой нэмэриЛжэ үгыш даа, —гэбэ.

Даргын гүйлта дары бэелүүлэгдээ.

«Ажал хэрэгээ һайса мэдэхэ ажахыдаа ехэ аша туһатай хүтэлбэрилэгшэ мүн» гэжэ совхозой дирекци Н. Хамуевай ябадалда характеристикэ бэшэбэ. «Саг үргэлжэ эрдэм мэдэсээ дээшэлүүлжэ байдаг дүй дүршэлтэй мэргэжэлтэн юм» гэжэ В. Борисова тухай совхозой дирекци бэшээд, гансал хонишон Тугутовые магтангүй байһаниинь гайхалтай!

СЭНХИР ЭКРАН

СУББОТО, 16.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 —Дамжуулгын программа. 9.00—«Время». 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 9.55—Физкультура эрхилэгшэдтэ заабаринууд. 10.05—«Таанадта, түрэлхид». 10.35—«Спортлотогой» 29-дэхи тираж. 10.45—«Һайн эд бараа—элбэг ехээр». 11.15—«Уран зохёолшод эб найрамдалай түлөө тэмсэнэ». 12.10—Түбэй телевидени болон бүхэсоюзна радиогойород дуунай академическэ хоор дуулаха. 12.40—«Залуушуулай адресууд». «Уралмашай» 50 жэлэй ойдо. 13.10—Курска байлдаанда хабаадагшадай уулзалга. 14.40—Мультфильм. 15.05—«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 15.20—Арадай уран бэлиг тухай телепрограммануудай «Һолонго» гэжэ уласхоорондын V фестиваль (Нигери). 15.50—«Нүхэдэй шарай». 16.35—Советскэ Союзай Герой Л. Е. Маневич тухай очерк. 17.00—Политическэ шэнжэлэгшэ В. П. Бекетовэй хөөрөөн. 17.30—«Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 18.30—Союзуудай байшангай Колонно залһаа концерт. 19.45—«Смерть под парусом»—уран һайханай фильм (1-дэхи ба 2-дохи сери). 22.00—«Время». 22.35—Залуу дуушадай бүхэсоюзнэ телеконкурс. 00.40—Шэнэ һонин.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96 приемная—2-54-54 зам редактора—2-68-08 зам редактора—2-62-62 отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-68-76, отделы: партийной жизни—2-[illegible] пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-39, 2-63-86 советского строительства и быта—2-69-58 культуры и школ—2-60-[illegible] 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93 писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-[illegible], выпускающие—2-35-95 отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография [illegible] ственного комитета Бурятской [illegible] делам издательств, полиграфи[illegible] ной торговли г. Улан-Удэ, ул. [illegible]
Н-03533. Заказ № 162.